

Informe

2021

InVisibles.
L'estat del racisme
a Catalunya.

“NO TOT EL QUE
S’AFRONTA ES
POT MODIFICAR,
PERÒ NO
NO
POT MODIFICAR
FINS QUE NO
S’AFRONTA”

SOS RACISME
PER LA IGUALTAT DE DRETS

JAMES BALDWIN

01. EDITORIAL p. 4
02. INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL I RACISME p. 6
03. EL PROBLEMA DEL TRACTAMENT JUDICIAL AL RACISME p. 12
04. INTERCULTURALITAT I RACISME p. 16

Primera edició: març 2022

InVisibles. L'estat del racisme a Catalunya, Informe 2021.

Autoria: SOS Racisme Catalunya

Consell: Beatriu Guarro i Picart, Castro Nguem, Cheikh Dramme Tine, Christian Pachá, Karlos Castilla Juárez, Marcel Alcántara Flores i Marilda Sueiras

Servei d'Atenció i Denúncia (SAiD): Alicia Rodríguez Lucas, Bruno Maestro, Marilda Sueiras Bardou i Paula Rossi

Planificació: Anna Altés

Comunicació: Larissa Saud i Jennifer Molina

Formació: Kaire Ba

Administració: Olga Gallego

Il·lustració: Sandra Martínez

Disseny i maquetació: helenacarazo.com

01. CASOS DE RACISME ASSUMITS p. 24
02. DEMANDES TOTALS p. 28
03. SITUACIONS DE RACISME IDENTIFICADES p. 36
04. RELATS REALS p. 42
05. ANÀLISI PER TIPOLOGIES p. 44

Textos: Beatriu Guarro i Picart, Jennifer Molina, Josep Granados Lladós, Paula Rossi i Alicia Rodríguez Lucas.

Edició general: Larissa Saud y Alicia Rodríguez.

Rambla Sta Mònica, 10 1ª planta 08002 Barcelona.

www.sosracisme.org

 @SOSRacis
 @SOS-Racisme-Catalunya
 @sosracisme_cat

EL QUE ENS OCUPA I ENS PREOCUPA

Aquesta és la 13a. edició de l'informe anual de SOS Racisme Catalunya "INVISIBLES. L'estat del racisme a Catalunya", un document que té com a objectiu contribuir a la visibilitat del racisme a través de la denúncia pública.

Aquest informe s'elabora i es produeix de manera independent, a partir de la feina que es fa des de l'entitat al llarg de tot l'any. A partir dels casos i les dades recollides pel nostre Servei d'Atenció i Denúncia, realitzem una anàlisi de la situació i plantegem algunes reflexions que considerem rellevants. En qualsevol cas, no pretenem fer un recull de totes les situacions de racisme que succeeixen a Catalunya, ja que malauradament n'hi ha moltes més, però si creiem necessari recopilar i sistematitzar aquestes dades per omplir un buit institucional.

La intenció és poder compartir aquestes reflexions i que les nostres dades serveixin com a eina de denúncia i d'incidència als col·lectius, les entitats i les persones que lluiten diàriament contra el racisme.

enguany el Servei d'Atenció i Denúncia (SAiD) compleix 30 anys, per això, a part dels articles i dels 365 dies del SAiD, també llancem una infografia interactiva amb totes les dades recollides. També hi haurà disponible un annex on es podran consultar de manera més extensa els àmbits on identifiquem que es manifesta el racisme.

L'anàlisi se centra en tres problemàtiques que considerem rellevant de destacar. El primer article proposa una reflexió sobre com es manifesta el racisme estructural i institucional en un poder tan complexa i important com el sistema judicial. Al llarg d'aquests 30 anys, des del SAiD hem constatat que a l'hora de denunciar delictes amb motivació racista davant els jutjats, la condició de persona migrada i/o de racialització no hegemònica té un pes important i un tracte discriminatori en les decisions judicials. D'altra banda, també volem destacar la gran dificultat per aconseguir sentències condemnatòries quan les persones denunciades formen part dels cossos de seguretat de l'Estat.

En el segon article, ens endinsem en un àmbit que volem continuar treballant d'ara endavant, relacionat amb la recollida de dades per al control i la vigilància massiva. Ens introduïm en com la ciberseguretat afecta la vida quotidiana de les persones de racialització no hegemònica, com la hipervigilància de fronteres o la perfilació racial.

El nostre tercer article aborda la problemàtica entorn de l'ús del concepte "interculturalitat". Perquè, amb el gran avanç de la lluita antiracista, moltes institucions i administracions públiques utilitzen subterfugis com ara "interculturalitat" i "diversitat" per a no parlar de racisme. Igualment, es troba a faltar una revisió de les estructures discriminatòries dins de les mateixes institucions. En aquests 30 anys del SAiD s'ha fet molt i queda molt per fer. Esperem que arribi un dia que no hàgim d'exigir allò que és obvi. Mentrestant, seguim aquí, lluitant per una societat antiracista.

EL PROBLEMA DEL TRACTAMENT JUDICIAL AL RACISME

Josep Granados Lladós

Activista antiracista i doctorand en filosofia a la Universitat de Barcelona

«No tot el que s'afronta es pot modificar, però res no es pot modificar fins que no s'afronta». Aquesta és una reflexió atribuïda a James Baldwin, escriptor i activista antiracista estatunidenc de la segona meitat del segle XX, en la qual ens podem basar per a abordar el problema del tractament judicial que reben els afectats per actes de discriminació racista quan accedeixen al camp judicial.

Existeix en el nostre ordenament jurídic un volum més que acceptable de normativitat antidiscriminària que pot ser aplicada per censurar jurídicament el racisme, com ara els instruments legals de caràcter penal, que són els més utilitzats. Els preceptes que castiguen el discurs d'odi (art. 510), la discriminació en l'accés a béns i serveis de caràcter públic o privat (arts. 511 i 512) o els actes que atempten contra la integritat física i moral dels ciutadans (arts. 147 i 173) en què concorren motius discriminatoris (art. 22.4ª) són, entre d'altres, mecanismes legals que es poden utilitzar per a combatre judicialment el racisme. Resulta evident que es poden realitzar diverses crítiques a les limitacions que presenta la normativitat antidiscriminària (Giménez Merino: 2014, entre d'altres), especialment la penal (Bodelón i Bergalli: 1992; Pitch: 2014, entre d'altres), a l'hora d'identificar i castigar els diferents actes discriminatoris, donada la seva dificultat per detectar i punir les expressions més encobertes de les distintes formes d'opressió i que són només identificables a partir d'una mirada que compregui les dimensions estructurals i interseccionals de les desigualtats. Ara bé, sense deixar de tenir en compte aquestes limitacions, des de l'activisme jurídic emancipador, no podem desmerèixer la importància de donar compliment a aquesta normativitat, precisament pel *poder simbòlic* que ostenta el dret (Bourdieu, 2000).

Malauradament, l'observació de la pràctica jurídica ens demostra que els jutges presenten importants dificultats a l'hora de donar compliment a la normativitat antiracista, sancionen en poques ocasions a qui la vulnera i, fins i tot, arriben a actuar de forma discriminatòria. Resulta massa habitual que les denúncies per racisme siguin sobresegudes sense ni tan sols arribar a realitzar una sola diligència d'investigació (arxius decretats en resolucions que deixen entreveure una anàlisi gairebé nul·la del cas per part del jutjador abans de sobreseure'l, donades les argumentacions processals genèriques i el baix grau de referència a l'especificitat dels fets denunciats). També s'ha pogut observar que els jutges incoen habitualment procediments judicials per delictes lleus per abordar fets que presenten una major transcendència jurídica (cosa que suposa una evident banalització judicial del patiment que ha generat el racisme en el denunciant, per una banda, i una pràctica que posa en entredit el compliment del principi de legalitat, per l'altra). Alhora, s'ha detectat que existeix una falta de proactivitat judicial durant la instrucció

(existeix una resistència a decretar d'ofici la pràctica de diligències d'investigació), així com la presència de pràctiques judicials que entorpeixen la investigació (i s'oposen a les diligències sol·licitades pel denunciant). De la mateixa manera, els recursos de reforma presentats contra aquestes resolucions que comprometen l'eficaç investigació dels fets tenen una escassíssima viabilitat (i són gairebé sempre desestimats). Per últim, hem pogut observar que la interpretació judicial que es realitza del diferent material probatori presentat pels afectats es porta a terme habitualment de forma tendenciosa (això engloba des de les valoracions indegudes de les reaccions d'indignació dels afectats durant la discriminació, fins a l'avaluació immrescudada de les dificultats a l'hora de presentar la denúncia que pateixen aquests com a conseqüència de pràctiques policials inadequades o de les mateixes limitacions que afecten a qualsevol no professional del dret a l'hora de transitar pel camp jurídic, passant per la interpretació errònia respecte de les dificultats que tenen els denunciants a l'hora d'aportar testimonis o elements de prova objectius, donades les condicions en les quals es perpetren les discriminacions racistes).

A aquestes pràctiques hi hem de sumar les actuacions judicials més explícites de menysteniment vers els denunciants. La presa de declaració judicial durant la fase d'instrucció i el judici (en el cas que s'arribin a celebrar aquestes actuacions un cop superada la carrera d'obstacles anteriorment assenyalada) es desenvolupen de for-

ma que escenifiquen un tracte judicial antigarantista i, en ocasions, discriminatori. La incomprensió davant de les dificultats idiomàtiques dels afectats (en el cas que aquests siguin estrangers i no dominin suficientment el castellà), les interrupcions de les seves intervencions durant les declaracions, el tipus de preguntes (o l'absència d'aquestes) que es realitzen tant als afectats com als perpetradors dels actes racistes (amb la intenció de no tractar o, directament, d'ocultar la dimensió racial del conflicte que és objecte de la causa), són algunes de les pràctiques recurrents que configuren el passatge dels denunciants pel camp jurídic. També s'ha detectat la manifestació de mostres de rebuig encara més evidents vers l'abordatge d'aquest tipus de denúncies. Principalment, s'ha identificat la presència d'actuacions no verbals dirigides als denunciants (també a les seves advocades i als testimonis aportats) que deixen palesa la incomoditat que genera el tractament judicial de les denúncies per racisme, com ara posicions corporals i gestualitats que es corresponen a actituds de desconfiança, recel, incredulitat, indolència, arrogància, apatia, avoriment, fredor o flegma. De forma més excepcional, s'han detectat també comentaris i interlocucions que deixen palesa la presència de prejudicis racials entre els jutges.

L'estudi de les característiques de la pràctica jurídica en casos de racisme policial mereix una anàlisi específica. A tot el que hem mencionat fins ara hem de sumar-hi l'anàlisi de les pràctiques judicials relacionades al fet que en aquests supòsits resulti gairebé *conditio sine qua non* que l'afectat hagi estat denunciat per la policia a mode d'encobriment de l'abús o en forma de represàlia (Reiss: 1971), cosa que portarà l'afectat a ocupar la posició processal de denunciat. En aquest tipus de contextos la presumpció de veracitat de què gaudeixen els agents durant la pràctica jurídica (no prevista normativament en jurisdicció penal segons la STC 76/1990, entre d'altres) serà la principal característica de la pràctica judicial. Entre les seves causes trobem la vinculació jurídica entre policies i jutges (també amb els fiscals) que posa en entredit la independència dels jutges (Andrés Ibáñez: 2015; Capella: 2017), així com la *predisposició abstracta* (Andrés Ibáñez: 2015) que presenten els jutges respecte a determinats valors socials i polítics, molt ben encarnats per la policia. Aquests condicionants es materialitzen a través de pràctiques de reconeixement, identificació i, finalment, corporativisme, entre jutges i policies (als quals podem sumar, de nou, els fiscals). Aquestes condicions comporten que es converteixi en una quimera l'èxit processal per als qui han patit el racisme policial.

Les dades del SAiD ens confirmen la descripció realitzada de la pràctica jurídica, ja que ens mostren que de la totalitat de casos en què els afectats denuncien judicialment la discriminació racista soferta, només un baix per-

centatge finalitzen amb sentències condemnatòries. De la mateixa manera, l'aplicació de l'agreujant per racisme contemplat a l'article 22.4 CP és residual. L'*Informe sobre l'estat del racisme a Catalunya de 2016* (aquest és l'estudi que ens permet accedir a dades estadístiques més recents sobre els resultats de procediments penals que abordaven casos de racisme) ja apuntava en aquest sentit: el 82,4% dels procediments judicials finalitzats van acabar amb sentència absolutòria o arxiu de la denúncia de l'afectat pel racisme, i només el 17,6% van finalitzar amb sentència condemnatòria pel perpetrador de l'acte racista. De la mateixa manera, podem assenyalar que de 2011 fins a 2021 l'entitat només ha registrat cinc sentències condemnatòries en què s'apliqués l'agreujant de racisme. Per altra banda, l'anàlisi dels 571 casos de racisme policial gestionats per l'associació des de 1999 fins a 2020 ens deixa la paupèrrima dada de quatre sentències condemnatòries contra policies, però sense aplicar en cap cas l'agreujant per racisme (dades extretes d'un comunicat realitzat per l'entitat el 10 de juny de 2020). Per contra, trobem un alt percentatge de sentències que condemnin els afectats pel racisme policial en base a les denúncies interposades com a estratègia d'encobriment i/o represàlia dels policies (les dades del SAiD respecte als casos de 2016 ens mostren que només el 5% dels casos en què els afectats es trobaven denunciats per la policia es va aconseguir l'absolució).

En resum, l'anàlisi de l'observació de la pràctica jurídica i de les dades estadístiques ens mostren que existeixen pràctiques judicials poc garantistes quan s'aborden casos de racisme, que poden arribar a ser, en ocasions, discriminatòries. Aquesta conclusió no ens ha de ser estranya donada la connivència històrica dels tribunals de justícia amb el racisme. El jurista brasiler Silvio Luiz de Almeida (2019) ens recorda que el sistema de justícia és un dels mecanismes més eficients de creació de la raça (entesa com a producte històric) i de reproducció del racisme. Aquesta reflexió és aplicable a contextos socials i jurídics tan diversos com el llatinoamericà (Borges: 2018), l'estatunidenc (Alexander: 2014) i l'europeu (Wieviorka: 1992). En el nostre entorn, de fet, podem identificar un exemple del paper connivent dels tribunals amb el racisme a través de la doctrina del Tribunal Constitucional sobre la legalitat de les identificacions policials fonamentades en el perfil ètnic (STC 13/2001).

Per tal d'entendre algunes de les causes d'aquestes actuacions partim de la idea de la pràctica jurídica com a una activitat que no es troba lliure de condicionants extrajurídics. En contraposició a una idea mecanicista del procediment judicial, pensem el dret i la pràctica jurídica com un camp en el qual intervenen elements extrajurídics que influeixen en la capacitat discrecional dels jutges en la seva tasca d'interpretar i aplicar el dret. Per tant, entenem que els jutges no s'abstenen de fer ús d'argumentaci-

ons que se situen fora del terreny purament normatiu (Duquelsky Goméz: 2015). En aquest sentit, l'*arbitri judicial* (Nieto: 2000) ens serveix com a categoria analítica que ens permet entendre com s'articula efectivament l'activitat judicial. Així, l'arbitri judicial es manifesta durant totes les etapes del procediment, a través de l'elecció que el jutge porta a terme davant de la *varietat de solucions correctes* i camins *lícits* que poden seguir els processos judicials.

En conseqüència, defensem la idea que l'actuació dels jutges està impregnada d'elements subjectius del propi jutgador que intervenen a l'hora de portar a terme la tasca d'interpretar i aplicar el dret. En aquest sentit, entenem que el *bagatge personal* (Andrés Ibáñez: 2015) dels operadors jurídics influeix en la forma com aquests interpreten el dret. És a dir, el conjunt de disposicions que intervenen en la forma com els individus es comporten en els diferents camps en què actuen (l'anomenat *habitus* segons el sociòleg Pierre Bourdieu [2000]), té un paper clau també en com actuen els jutges en el seu abordatge als casos de racisme.

En aquest context, si partim d'una comprensió del racisme com un fenomen *estructural* i *interseccional* (Akotirene: 2018; Almeida, 2019; Crenshaw: 1989; Davis: 2016; entre d'altres) que, precisament per ostentar aquestes dimensions, acaba per configurar la nostra *normalitat* (Almeida: 2019) política, econòmica, social i cultural, tindrem un important camp de reflexió sobre les causes que, en part, expliquen la presència de prejudicis racials entre els jutges. Més encara si tenim en compte la seva identitat racial i social, unànimement blancs i ubicats en posicions socioeconòmiques acomodades. Aquests factors influeixen la forma com s'aborden judicialment els casos de racisme, i intervenen processos i disposicions característics de la *blanquitud* (Müller i Cardoso: 2017; entre d'altres). Des d'aquesta perspectiva, podem entendre alguns dels motius de la presència entre els jutges de prejudicis (vers els litigants *no blancs*) i empaties (vers els litigants *blancs*), i aquestes predisposicions poden estar més o menys lligades a processos conscients. Entre aquests, destaquen els connectats a pràctiques de descrèdit vers els relats de les persones no blanques i de solidaritat vers els de les persones blanques, derivades de la *fragilitat blanca* (Diangelo: 2018) que caracteritza el tractament que des d'aquesta posició racial es porta a terme del conflicte racial (Kilomba: 2019). L'actuació dels jutges en el camp judicial està, doncs, impregnada d'un específic *habitus racial* (Diangelo: 2018) derivat de la seva blanquitud.

Tornant a la reflexió inicial de Baldwin, les solucions a les problemàtiques assenyalades passen per reconèixer el grau antigarantista i discriminatori de la pràctica jurídica, cosa que ens porta a evidenciar el baix nivell d'efectivitat i eficàcia de la normativitat antirracista i, en conseqüència, el caràcter parcialment fal·laç del dret an-

tidiscriminatori com a conseqüència d'aquest tipus de pràctiques judicials.

A partir d'aquest reconeixement, resulta necessari impulsar mesures d'acció afirmativa que permetin assolir una major representativitat racial en el camp judicial dels integrants dels grups socials minoritzats pel seu color de pell. També s'ha de promoure la formació dels operadors jurídics en l'antiracisme. Aquestes dues estratègies permetran assolir determinats canvis en la interpretació jurídica del racisme, ja que dotaran els operadors jurídics de les experiències i els fonaments epistemològics adequats per a exercir més adequadament les seves funcions. Ara bé, hem de ser conscients també que no es pot confiar que la solució d'un funcionament institucional tan arrelat i que porta dècades reproduint-se serà únicament l'aparició d'una nova magistratura, més diversa i més ben formada. Alhora, hem de ser conscients de les limitacions que les polítiques de representativitat poden tenir a nivell d'aplicabilitat pràctica donat el context demogràfic espanyol, així com les que existeixen en relació a l'eficàcia dels processos formatius com a conseqüència del caràcter estructural i interseccional del racisme i de la seva influència en la configuració de la blanquitud.

Per tant, es torna imprescindible que des de l'activisme jurídic antirracista s'abordin les pràctiques judicials discriminatòries com a formes concretes de *racisme institucional* (Carmichel i Hamilton: 1967), executant aquelles accions jurídiques adients per a combatre'l. Les línies d'actuació per a combatre el racisme judicial són vies que s'obren a l'experimentació jurídica en el camp de l'abordatge antirracista de la pràctica jurídica espanyola, però entenem que aquesta ha de ser una de les funcions de l'activisme jurídic antirracista (més enllà de la defensa dels interessos puntuals i concrets de la persona que es representa en el corresponent procediment judicial). Des de la posició política que ocupen els serveis jurídics de les entitats antiracistes s'ha de fer un pas endavant per a combatre les pràctiques judicials antigarantistes i discriminatòries, ja que aquestes són un dels motors principals que construeixen un ambient social de tolerància vers el racisme (de la mateixa manera que el racisme policial o els discursos polítics xenòfobs). El camí ha estat, està i estarà ple d'entrebancs, cosa que sense dubte complica la posada en pràctica d'aquestes estratègies. Però, des de la blanquitud antirracista que ocupa espais de representativitat jurídica (com la que predomina a l'activisme jurídic antirracista del nostre context social), és imprescindible mostrar valentia i comprometre's efectivament amb l'ús alternatiu del dret com a eina per a millorar les condicions en les quals els afectats pel racisme tracten de donar una sortida judicial al conflicte racial.

Bibliografia

- Akotirene, Carla.
Interseccionalidade. Pólen Livros, São Paulo, 2018.
- Alexander, Michelle.
El color de la justicia. Capitán Swing, Madrid, 2014.
- Almeida, Silvio Luiz de.
Racismo estrutural. Letramento, Belo Horizonte, 2019.
- Andrés Ibáñez, Perfecto.
Tercero en discordia. Jurisdicción y juez del estado constitucional. Trotta, Madrid, 2015.
- Bodelón González, Encarna i Bergalli, Roberto.
La cuestión de las mujeres y el derecho penal simbólico. Anuario de Filosofía del derecho, IX, n. 154, pp. 43-74, Madrid, 1992.
- Borges, Juliana.
O que é encarceramento em massa? Letramento, Belo Horizonte, 2018.
- Bourdieu, Pierre.
Poder, derecho y clases sociales. Desclée De Brouwer, Bilbao, 2000.
- Capella, Juan Ramón.
Un poder judicial no enteramente independiente. Mientrastanto.e, n° 163, 2017.
- Carmichael, Stokely i Hamilton, Charles V.
Black Power. Vintage Books, New York, 1967.
- Davis, Angela.
Mulheres, raça e classe. Boitempo Editorial, São Paulo, 2016.
- Diangelo, Robin.
Não basta não ser racista, sejamos antirracistas. Faro Editorial, Rio de Janeiro, 2020.
- Duquelsky Goméz, Diego J.
El rol del juez en una sociedad democrática. R. Dir. Gar. Fund., Vitória, v. 16, n. 2, pp. 121-148, jul./dez. 2015.
- Giménez Merino, Antonio.
De la diferencia sexual a la diferencia social. Apuntes para una política de género en tiempos de crisis. Revista Mientrastanto, Icaria Editorial, Barcelona, 2014.
- Kilomba, Grada.
Memórias de plantação. Episódios de racismo cotidiano. Cobogó, Rio de Janeiro, 2019.
- Müller, Tânia M. P. i Cardoso, Lourenço.
Branquitude. Estudos sobre a identidade branca no Brasil. Appris, Curitiba, 2017.
- Nieto, Alejandro.
El arbitrio judicial. Ariel, Barcelona, 2000.
- Pitch, Tamar.
La violencia contra las mujeres y sus usos políticos. Anales de la Cátedra Francisco Suárez, vol. 48, 2014.
- Reiss, Albert Jr.
The Police and the Public. Yale University Press, New Haven, 1971.
- Wieviorka, Michael.
El espacio del racismo. Paidós, Barcelona, 1992.

Jennifer Molina

INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL I RACISME: UNA NOVA FORMA DE PERFILACIÓ RACIAL

A mesura que aquesta tecnologia guanya terreny també s'alcen cada vegada més veus crítiques que alerten sobre els greus problemes que planteja quant als drets humans.

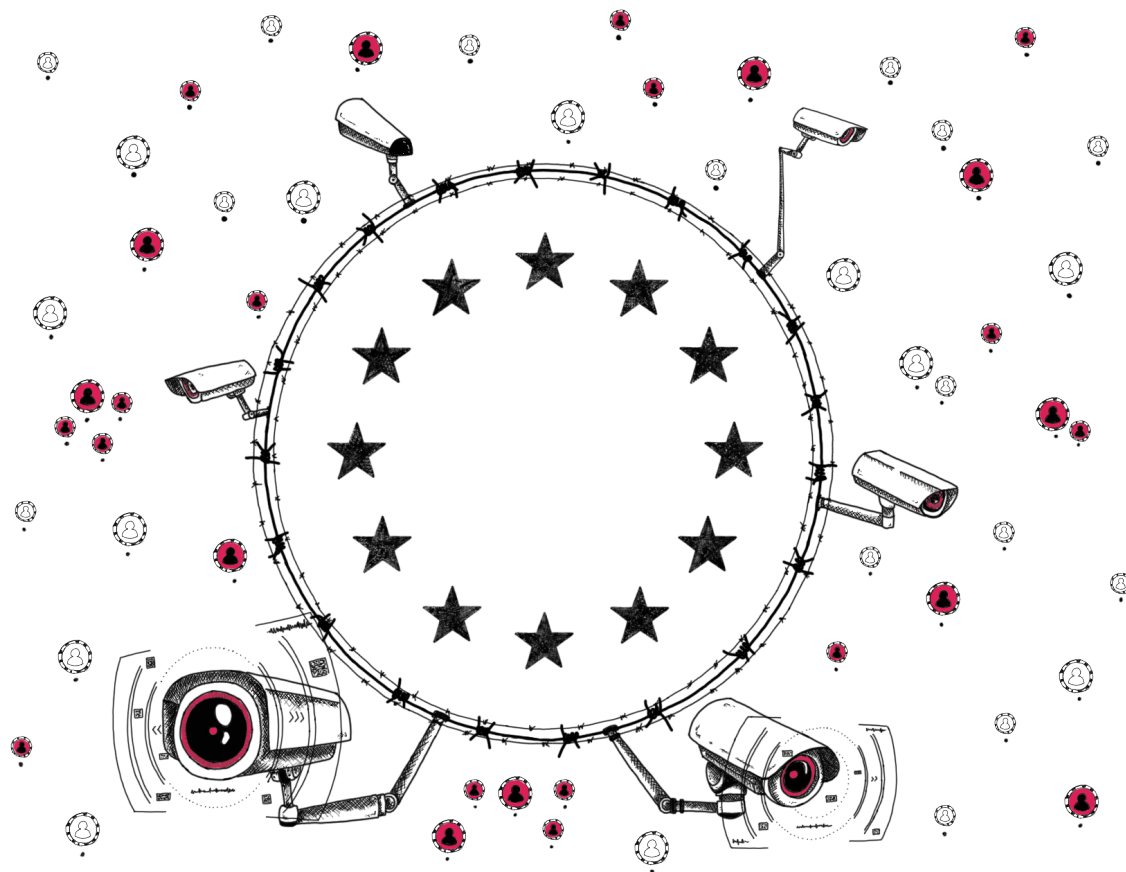
Tot i que en els últims anys la Intel·ligència Artificial s'ha introduït gairebé del tot en la vida de les persones, aquesta tecnologia es va començar a desenvolupar els anys 90. Ja a la dècada dels 40 es van desenvolupar estudis sobre la IA, encara que no seria fins a 1950 quan realment aquests estudis van aconseguir una veritable repercussió, gràcies a l'article "Computing Machinery and Intelligence", escrit per Alan Turing i publicat en el volum 59 de la revista "Mind".

Avui dia, la revolució i els avenços que ha suposat a l'hora de prendre decisions i automatitzar i agilitar processos ha estat tan gran que està començant a considerar-se imprescindible. De fet, s'estima que en els pròxims anys tindrà encara més protagonisme. No obstant això, a mesura que guanya terreny, també s'alcen cada vegada més veus crítiques sobre la Intel·ligència Artificial que alerten dels greus problemes que planteja quant als drets humans.

I és que es tracta d'una tecnologia que usa dades de manera massiva per a comparar-les amb altres bases de dades i a partir d'aquí prendre decisions que han d'afectar

la vida de les persones. Decisions tan importants com la selecció de personal en una empresa, qui pot o no travessar una frontera, quina persona és més propensa a cometre un delictes, o fins i tot, qui governarà un país. Un cas destacat és el de l'escàndol de Cambridge Analítica, destacat pels diaris *The New York Times* i *The Observer*. En aquest cas es va reportar un bolcat massiu de dades privades que es van usar per manipular psicològicament els votants en les eleccions dels EUA o del Brasil, entre d'altres.

Alguns investigadors apunten que, cas que s'hagin de fer les recollides de dades per alimentar la IA, caldria fer-les des d'una perspectiva crítica i interseccional, perquè en cas contrari suposa un camp obert per a tota mena de discriminacions: de gènere, de raça, *queerofòbiques* i de classe. Així ho asseguren des d'organitzacions que treballen en drets humans: "Si no es reflecteix en les dades la realitat diversa en la qual vivim pot resultar més difícil encara treballar i combatre el racisme i qualsevol altra forma d'exclusió i intolerància", explica Karlos Castilla, investigador del IDHC durant un conversatori sobre bases de dades interseccionals.

Qui decideix com es recullen les dades?

A més, les dades sobre raça, religió o color de pell no es recullen en aquestes bases de dades. Segons Castilla, això succeeix perquè la llei de protecció de dades personals demana que existeixi la mínima quantitat de dades possible i que aquestes dades han d'optimitzar-se. "Això perpetua aquestes discriminacions i reconeixeria l'existència del racisme institucional i la incapacitat de combatre'l des de les estructures de l'estat", explica l'investigador.

En aquest sentit, el periodista i investigador sobre biaix racista en els algorismes en Rights International Spain, Youssef M.Ouled, creu necessari posar el focus en qui tria com s'ha de fer la recollida de dades. En paraules d'Ouled, malgrat que les conseqüències i l'afectació que tenen aquests algorismes en la societat suscita cada vegada més interès social, "es tracta d'un debat en el qual no participen totes les persones implicades o sobre les quals recauen aquestes conseqüències: estic parlant de les de sempre, de les persones migrants i/o racialitzades".

El biaix racial dels algorismes

En un sistema que funciona amb lògiques racistes, classistes i de gènere, és possible que alguna cosa canviï en la IA sense abordar aquests problemes? De moment, tot apunta al fet que no sols no canvia, sinó que perpetua les desigualtats. Segons expliquen des d'Algorace, "això no ens hauria de sorprendre si pensem en el perfil endogàmic dels qui dissenyen els algorismes en les grans empreses tecnològiques: homes blancs de classe mitjana, o mitjana alta, que han passat per les mateixes universitats i que la majoria de les vegades viuen en els mateixos barris i es mouen en els mateixos cercles socials".

De fet, ja fa temps que van començar a saltar les alarmes pels biaixos racials dels algorismes. El 2020 es va demostrar a la xarxa social Twitter que, en comparar-se una imatge d'una persona blanca i una altra d'una persona negra, l'algorisme sempre prioritzava mostrar la persona blanca. Un altre dels casos controvertits va passar el 2015 en demostrar-se que els algorismes de reconeixement d'imatges a Google Photos classificaven les persones

negres com a "goril·les". També es va veure que Google havia restringit el seu reconeixement de IA en altres categories racials. La cerca d' "home negre" o "dona negra", per exemple, només va retornar imatges de persones en blanc i negre, ordenades per gènere però no per raça.

Polícia predictiva: l'algorisme de la perfilació racial massiva

Per desgràcia, les implicacions d'aquests biaixos no es queden només en una falta de representació de les persones no blanques, ja de per si preocupant; en els últims anys aquests sistemes s'estan sofisticant per a treure rendiment econòmic des de les empreses dedicades a la indústria de la seguretat. Així, la Intel·ligència Artificial també s'ha posat a disposició de les forces de seguretat d'alguns estats, com també de la justícia, per tal de facilitar, suposadament, el treball a l'hora d'identificar criminals. Es tracta de l'anomenada policia predictiva, basada en alimentar dades i estadístiques sobre delictes a un algorisme informàtic i permetre-li calcular on creu que és més probable que ocorrin els delictes, fins i tot abans que succeeixin.

Algunes aplicacions de vigilància predictiva, amb un ús estès als Estats Units i la Xina, executen dades sobre individus que prediuen les suposades probabilitats que té un individu concret de cometre un delicte. El problema d'aquestes estadístiques basades en dades de delictes ja comesos, és que no poden tenir-se en compte sense analitzar un sistema policial i carcerari que deté i empresona de manera sistemàtica i amb una elevada proporció la població racialitzada. Per tant, aquests algorismes generalment prediuen una major probabilitat que ocorri un crim en un veïnat amb la majoria de persones negres. A més, en alguns departaments de policia estatunidencs s'han trobat informes falsificats per alimentar l'algorisme.

Algunes veus crítiques argumenten en aquesta línia que l'ús del programari pot conduir a un biaix de confirmació, que doni com a resultat que la policia realitzi més arrestos dels necessaris. De fet, així ho confirma un informe del 2017, realitzat per Estadístiques i Polítiques Públiques, que va mostrar que els arrestos havien augmentat en un 100% allà on el Departament de Policia de Los Angeles havia implementat el programari de vigilància policial predictiva.

'The New Jim Code'

En aquest sentit, les possibilitats d'ús de la IA en el control i la vigilància s'expandeixen, mentre que la reflexió i el qüestionament d'aquest sistema són escassos. La investigadora afroestatunidenca en l'estudi interdisciplinari de ciència, medicina i tecnologia, raça-etnicitat i gènere, Ruha Benjamin, planteja que el racisme no sols és un sistema d'opressió, sinó un model productiu. Un mo-

del que Benjamin ha definit com "El nou codi Jim" (The New Jim Code). Per a la investigadora, aquest codi es basa en "l'ús de noves tecnologies que reflecteixen i reproduïxen desigualtats existents, però que són promogudes i percebudes com a més objectives o progressistes que els sistemes discriminatoris d'una era prèvia". "Assumim que la tecnologia és neutral, i hem recorregut a la tecnologia com a una manera d'erradicar el racisme, el sexisme o altres *ismes* que contaminen la presa de decisions humanes. Però a mesura que els sistemes basats en dades es tornen una part cada vegada més gran de les nostres vides, també notem cada vegada més quan fallen i, cosa que és més important, que no fallen en tothom per igual".

Control de fronteres a Europa

En aquest context, Europa sembla que podria apuntar en una altra direcció, des que el novembre passat el Parlament Europeu va votar a favor de prohibir de manera permanent l'ús de sistemes de vigilància predictiva, mitjançant biometria facial i intel·ligència artificial. Malgrat això, actualment ja hi ha cossos policials que usen bases de dades privades de reconeixement facial, com el sistema d'intel·ligència artificial creat per l'empresa emergent estatunidenca Clearview –denunciada en cinc països per alimentar-se amb fotos de persones robades d'internet.

Els eurodiputats també van demanar que es prohibís, ja que pensen que la vigilància policial predictiva també hauria d'estar prohibida. A més, van votar en contra que es puguin implementar sistemes de puntuació social que s'usen per a qualificar els ciutadans en funció del seu comportament o personalitat, com ja succeeix a la Xina. Un altre dels punts clau que els eurodiputats van criticar va ser el finançament per part de la UE del projecte iBorderCtrl, que s'està duent a terme a diverses fronteres europees i del qual ja s'ha alertat dels perills que suposa. Aquest nou sistema informàtic s'està implementant a les fronteres d'Hongria, Grècia i Letònia (i pròximament a Espanya) amb l'objectiu d' "analitzar-ne el comportament físic i els gestos facials a la cerca de pistes imperceptibles de mentides o de comportaments estranys".

04.

INTERCULTURALITAT I RACISME

És difícil posar-se d'acord en què entenem per interculturalitat quan ni tan sols hi ha un acord en què entenem per cultura, ja que sovint es confon la cultura (entesa com a sistema d'adaptació al medi social) amb les manifestacions culturals concretes d'un lloc o d'una època determinades (literatura, música, pintura). Si entenem la cultura en un sentit ampli, doncs, forçosament haurem d'acceptar que si el medi social canvia, la manera d'adaptar-nos-hi, és a dir, la cultura, també haurà de canviar.

Les societats no són uniformes ni monolítiques, són organismes vius formats per éssers vius, per persones, i per tant, estan en constant evolució: els canvis en l'estructura social forçosament han d'implicar canvis culturals. Però el Nord global aprofita l'argument d'una pretesa superioritat per sotmetre altres poblacions i legitimar el racisme. Des dels inicis de les grans colonitzacions fins avui dia, l'argument de la superioritat moral i cultural ha estat constant a l'hora de justificar el racisme inherent a la submissió colonial i postcolonial.

Com abordar la interculturalitat?

En els últims anys, la incorporació de l'enfocament intercultural ha tingut un protagonisme creixent en les polítiques públiques de les administracions de Catalunya. Però sovint aquesta visió *intercultural* tendeix a reduir la proposta a un mer intercanvi de pràctiques culturals sense tenir en compte els condicionaments racistes inherents als mecanismes de poder que estableixen com han de ser aquestes relacions.

En general, les administracions eviten parlar de racisme però plantegen la "gestió" de la interculturalitat i la diversitat donant per fet que es tracte d'un conflicte que cal resoldre. S'utilitzen, en definitiva, tota mena d'eufemismes per tal d'evitar reconèixer que la nostra és una societat racista, que el racisme forma part de l'estructura social perquè és el mecanisme que permet continuar explotant els recursos materials i humans del Sud global, base de l'economia mundial actual.

Moltes de les persones procedents de països del Sud global s'han vist obligades a viatjar lluny dels seus països d'origen a causa precisament del racisme estructural que determina les relacions econòmiques i polítiques mundials. A més, la majoria es troben legalment excloses, en major o menor grau, de la possibilitat de prendre decisions polítiques i socials al país de destinació.

Aquesta exclusió va des de la irregularitat administrativa que representa el fet de no tenir permís de residència (i que aboca aquestes persones a la impossibilitat de trobar una feina estable o un allotjament adequat, a més del perill constant de ser internades en un CIE i expulsades del país) fins a la situació de les persones que, tot i haver aconseguit la nacionalitat espanyola, es troben sistemàticament davant de situacions d'exclusió (lloguer d'habitatges, obtenció d'hipoteques, entrada a locals d'oci, identificacions per perfil racial...).

Tenint en compte aquesta situació en l'àmbit de l'administració, es poden identificar dos paradigmes diferents d'entendre la interculturalitat, que podem definir com a interculturalitat "funcional" i interculturalitat "crítica". La interculturalitat funcional assumeix la diversitat cultural

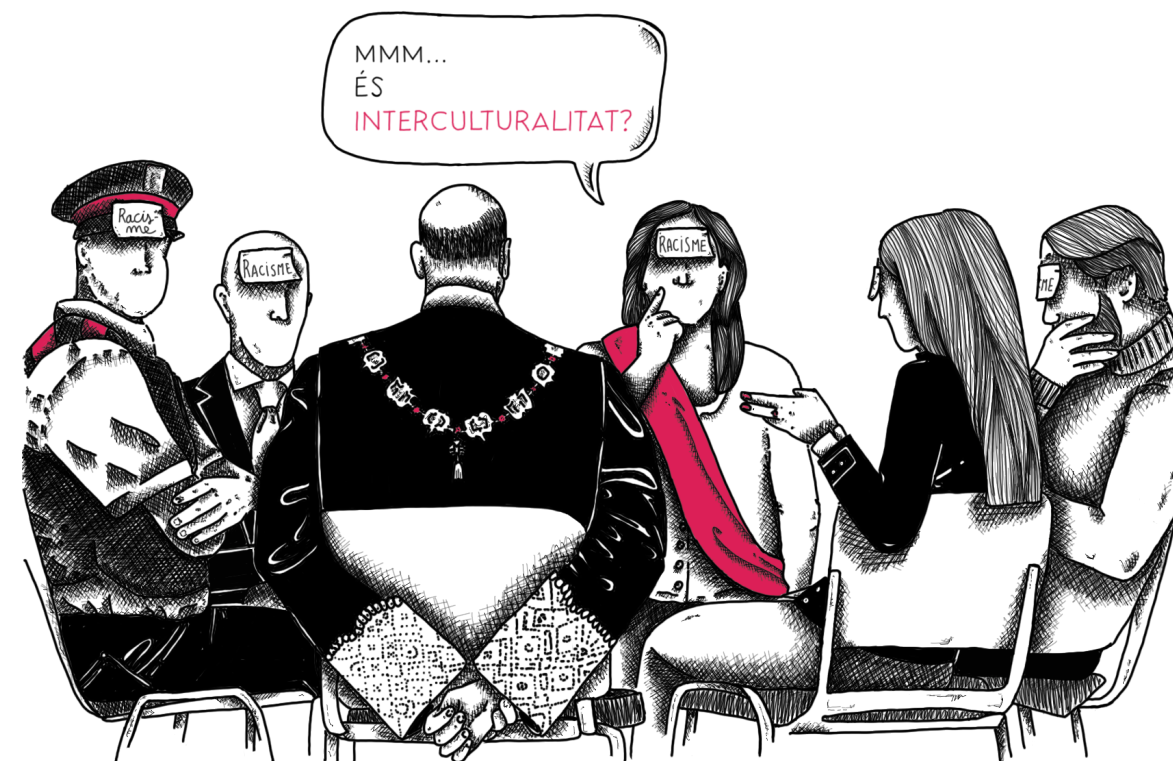
com a eix central de les pràctiques interculturals, apostant pel reconeixement de la diversitat, sense considerar els **dispositius i patrons institucionals i estructurals que mantenen la desigualtat entre persones racialitzades com a blanques i com a no blanques**. Al contrari, la interculturalitat crítica posa **al centre de la reflexió el problema del poder, els processos i pràctiques de racialització i la construcció de la diferència i la desigualtat entre persones en funció de la seva raça**.

Només una visió crítica de la interculturalitat ens permetrà elaborar una proposta de revisió descolonial de la societat, elaborada i impulsada per persones i grups humans que han patit històricament submissió i subalternació racial.

És per això que entendre la interculturalitat de manera "funcional" pot portar a l'ocultació o a la minimització de les condicions de desigualtat en què es produeixen aquestes relacions: en altres paraules, entendre la interculturalitat únicament com el "contacte" i la "relació" contribueix a encobrir les estructures socials, polítiques, econòmiques i ideològiques que defineixen la diferència cultural en termes de superioritat i inferioritat, i dificultar la seva revisió.¹ En definitiva, contribueix a encobrir el racisme.

Encara que des de les administracions públiques s'estiguin donant avenços, no podem acceptar que la "interculturalitat crítica" es limiti a parlar d'intercanvis culturals, de diversitat, de convivència, d'igualtat de drets, però no abordi el problema de fons, que és **el racisme**.

L'Estat, que té la capacitat de garantir els drets a tota la població no vol aplicar la igualtat. A les diferents situacions que es produeixen (irregularitat administrativa, negació de drets polítics, etc.) hem de sumar-hi la pràctica quotidiana d'estereotips i prejudicis que s'aboquen cap a les persones racialitzades com a no blanques, i que es manifesten de diverses maneres, sempre pivotant al voltant de l'eurocentrisme, que valida valors, drets, història, visions holístiques, de com ha de ser un model de societat:

Per exemple, la ignorància, sovint volguda, de les maneres de viure i d'organitzar-se de col·lectius com el del poble gitano que, encara avui, és sistemàticament estigmatitzat a través del llenguatge i criminalitzat als mitjans de comunicació i a la societat en general.

L'elogi desproporcionat de manifestacions culturals superficials (especialment gastronòmiques i musicals), mentre s'exclouen de manera sistemàtica les manifestacions culturals considerades no blanques de les programacions teatrals o televisives, tot i que també puguem constatar que es van produint avenços en aquest sentit.

La gairebé nul·la voluntat de revisar un passat colonial que posaria en evidència que moltes de les grans fortunes catalanes es van forjar a partir de l'explotació i l'espoli; un passat que resta viu en els noms dels molts carrers de les nostres ciutats i pobles. Només ens cal recordar la polèmica que es va generar arran de la retirada de l'estàtua d'Antonio López, Marquès de Comillas i mecenes d'Antoni Gaudí o de Mn. Cinto Verdager...

És difícil reconèixer que gran part de la riquesa del país, tant les grans fortunes privades com les grans obres públiques dutes a terme durant el Modernisme, no hauri

estat possibles sense comptar amb les riqueses procedents de Cuba, Filipines, etc. obtingudes després de segles d'espoli i esclavisme.

En definitiva, sense menystenir els petits avenços que es van produint en algunes institucions, tant públiques com privades, constatem que no hi haurà manera de consolidar-los si no es fonamenten en el reconeixement d'una estructura social basada en l'explotació racista i en una voluntat clara i explícita de revertir aquesta situació. I malauradament la realitat quotidiana ens indica que encara som molt lluny d'assolir aquest objectiu.

1. Per una revisió crítica de les pràctiques interculturals a nivell municipal a Catalunya, veure també: Mata Codesal D. (2018). *El discurso sobre la gestión intercultural de la diversidad en Barcelona*. En: *Revisa de dialectología y tradiciones populares*. Vol. LXXIII, nº2, pp. 387-406. En línia: <http://dra.revistas.csic.es/index.php/dra/article/view/580/584>

365 DIES DEL SAID

p. 24 / 01. Demandes totals

p. 28 / 02. Situacions de racisme identificades

p. 36 / 03. Casos de racisme assumits

p. 42 / 04. Relats reals

p. 44 / 05. Anàlisi per tipologies. Els àmbits on es manifesta el racisme.

SERVEI D'ATENCIÓ I DENÚNCIA DE SOS RACISME CATALUNYA.

Radiografia de l'estat del racisme a Catalunya a partir dels casos del Servei d'Atenció i Denúncia de SOS Racisme.

11.423

Persones
ateses des
de 1992

El Servei d'Atenció i Denúncia de SOS Racisme Catalunya és **un servei gratuït i específic que té com a finalitat atendre persones que han patit una discriminació o un delictes d'odi racista**. Els seus objectius són prioritzar la restitució del dret vulnerat a partir de la resolució del conflicte, reparar el dany reforçant les persones que s'han vist afectades per una situació de racisme, i identificar problemàtiques a través de l'anàlisi de casos per incidir en la transformació social i política.

Vivim en una societat on el racisme estructural fa que moltes persones, pels seus orígens, camí migratori, color de pell, cultura i religió pateixin violència racista i siguin discriminades en diferents àmbits de la seva vida: rebuig social, discriminació en l'accés als drets per part de les administracions, tracte desigual en l'accés a serveis privats, precarietat laboral, criminalització, abusos dels cossos de seguretat, discurs d'odi. Aquestes situacions en ocasions s'agregen per la por i la desconfiança en les institucions, pel desconeixement i hostilitat de l'entorn, per qüestions legals relacionades amb la situació administrativa, ... i per la manca de coneixement dels propis drets i de les eines que tenim per a defensar-los.

El treball per a la igualtat de drets i oportunitats comporta la protecció d'uns valors bàsics, la major ex-

pressió dels quals es troba en el reconeixement i garantia dels Drets Humans. L'antiracisme té com a un dels seus objectius identificar i lluitar contra les estructures i polítiques d'opressió i privilegi que també es manifesten socialment i vulneren la dignitat i drets fonamentals i bàsics de les persones.

Quan parlem de racisme en moltes ocasions se centra el tema en una qüestió de prejudicis que pot portar a una discriminació, sense tenir present que aquesta discriminació pot afectar també l'exercici de determinats drets. La vulneració i no garantia de drets a determinades persones és una conseqüència directa del racisme estructural i institucional que es reproduïx en la nostra societat.

El racisme suposa, per a les persones que el pateixen, que no poden accedir en igualtat de condicions a drets fonamentals, com l'educació o la llibertat religiosa, o es veuen limitats a l'accés de drets bàsics com l'atenció sanitària, l'habitatge o condicions de convivència dignes, així com al treball, o a la llibertat de moviment, restringida per l'actuació dels cossos policials. Aquest racisme també afecta altres àmbits de la vida quotidiana i vulnera drets individuals com el dret d'admissió o drets fonamentals com la dignitat de la persona en espais públics i privats.

01. Demandes totals el 2021

648

Total de persones ateses al 2021

Figura 1. Persones ateses pel SAiD durant el 2021.

474

Demandes noves

El 2021 hem atès un total de 648 persones.

D'aquestes, 474 s'adrecen per primera vegada a SOS Racisme: les hem acompanyat en la seva denúncia, els hem donat informació i assessorament o, després de la primera orientació, les hem derivat a d'altres serveis especialitzats, en funció de cada necessitat. Dins d'aquestes 474 demandes noves, 334 d'aquestes situacions han estat identificades com a constitutives de racisme, de les quals, 125 han estat denunciades i per tant assumides com a casos nous el 2021. Als casos nous hem d'afegir-hi els 174 casos que corresponen a anys anteriors i que encara estan en gestió o en procés, pendents de resolució.

Del total de les situacions de racisme identificades, en 209 no s'ha pogut continuar amb la denúncia. Els motius són diversos: les persones han desistit del procés, no es va poder trobar la persona agredida, no s'acaba de concretar una entrevista o la persona viu fora del territori.

334

Situacions noves de racisme

209

Situacions no denunciades

125

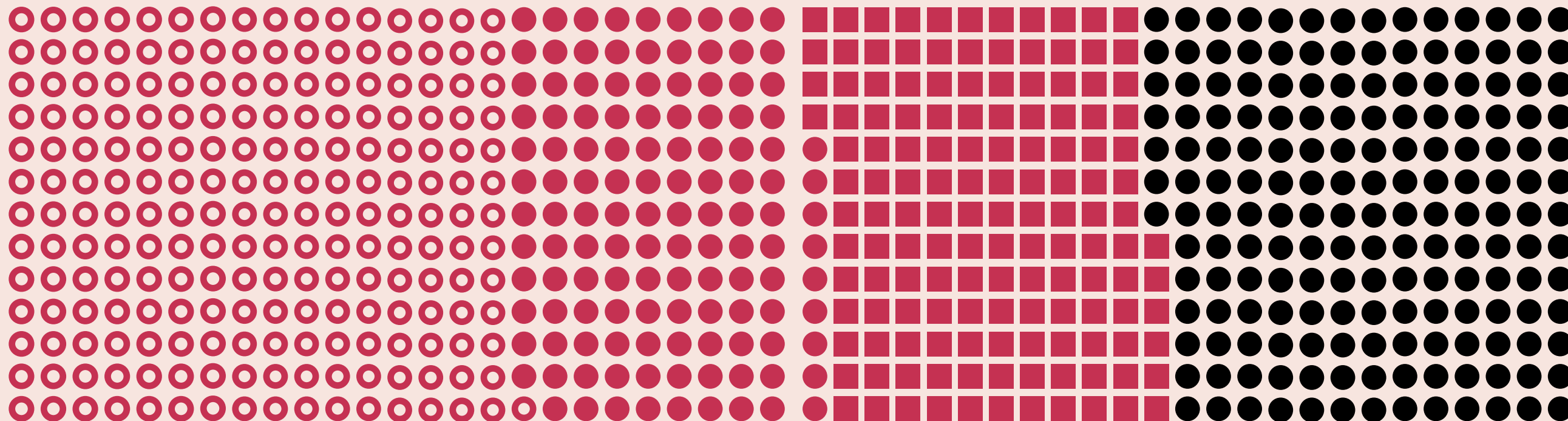
Casos nous assumits

140

Situacions noves derivades

174

Casos de racisme d'anys anteriors en gestió, pendents de resolució

Malgrat que aquest any ha continuat marcat, encara que de manera menys contundent, per la circumstància tan extraordinària que va provocar la pandèmia del COVID-19, les situacions de racisme han seguit arribant al nostre servei, fins i tot s'han incrementat el nombre de casos anuals assumits i les demandes ateses respecte a l'any anterior. **Hem passat de 418 demandes noves el 2020 a 474 el 2021.**

Es dona un **increment important de les demandes que es contemplen com a situacions de racisme (hem passat de 182 a 334) així com en el nombre de casos nous de racisme assumits. Enguany s'han assumit 125 casos en contraposició als 99 casos de l'any anterior, per tant hem assumit 26 casos més que l'any passat.** Aquest increment pot estar vinculat a qüestions externes i també a qüestions internes de la nostre entitat. En aquest sentit és rellevant fer referència a certes millores que hem pogut consolidar en l'atenció del Servei:

Consolidació de més recursos humans que signifiquen més persones per atendre, derivar, realitzar entrevistes, fer seguiment i acompanyar les persones que atenem.

Diversificació de les vies d'atenció: hem incorporat més opcions de comunicació amb el Servei. El whatsapp que es va incorporar a finals de 2018 és una entrada important de demandes (90 aquest any). A partir de les xarxes socials també ens arriben casos: enguany 6. És un nombre petit però és rellevant tenir-ho en compte perquè les xarxes socials, tot i ser espais on es genera racisme (per exemple, discurs d'odi), també possibiliten més visibilitat i possibilitat de comunicar i notificar aquestes situacions

Major obertura per part del SAiD a l'hora de donar resposta a les diferents situacions que ens arriben, assumint que cal originalitat i creativitat, entre d'altres recursos com el treball en xarxa, per trobar vies d'actuació eficients, ja que a nivell institucional no es posen els instruments ni els recursos que permetin denunciar aquestes discriminacions i vulneracions de drets.

Major capacitat de dedicació en la primera atenció i orientació, cosa que deriva en una millor identificació i abordatge del racisme en les demandes que ens arriben.

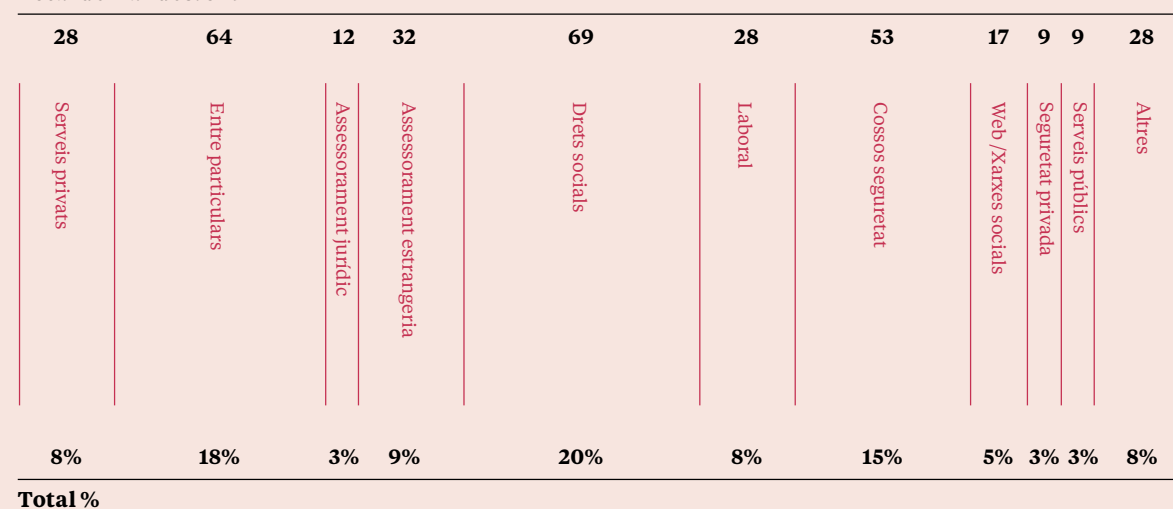
Cada cop més, el nostre servei es coneix com a un referent més clar del tractament del racisme i com a un servei especialitzat per donar resposta a aquest àmbit específic de la nostra actuació i per tant les persones que ens arriben ja tenen clar a on s'adrecen i per què.

El SAiD ha seguit actiu durant aquest any tot i que afectat també per la pandèmia; com a totes, se'ns van incrementar les dificultats, vam fer entrevistes telefòniques al principi i després virtuals i vam ampliar les vies de contacte amb el servei encara que la dificultat en l'accés a aquests mitjans, per a algunes persones, va limitar també l'accés al nostre servei

Aquesta crisi provocada per la situació sanitària afegeix dificultats a les provocades per crisis anteriors com l'econòmica i la climàtica. Arran d'això vam veure augmentades les desigualtats i els discursos d'odi que situen les persones llegides com a estrangers com a "l'altre" i per tant, com a una amenaça. A la vegada, vincular seguretat ciutadana a control social és una lògica perillosa que porta a manifestacions clares de racisme i desigualtat de drets, quan precisament en situacions d'excepcionalitat on la tensió i la conflictivitat social poden augmentar és quan els drets han d'estar més protegits que mai.

Tipologies dels assessoraments. Demandes NO casos 2021

Total demandes: 349

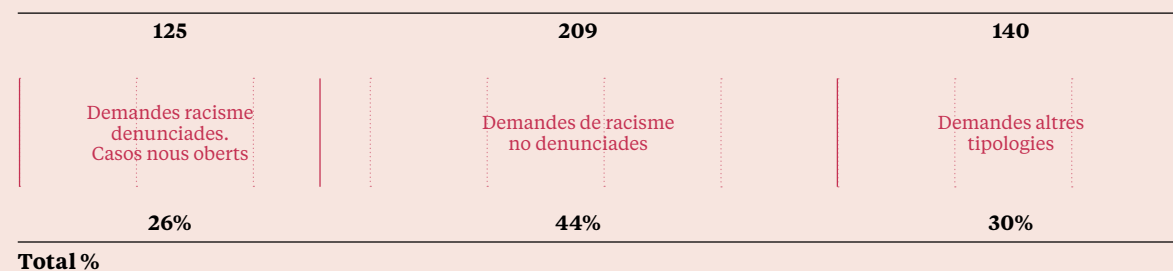
El nombre de demandes de racisme i les que no són de racisme:

Total demandes: 349

Incorporant els casos:

Total demandes: 474

02. Situacions de racisme identificades el 2021

En aquest apartat analitzem les situacions de discriminació racista que hem identificat a partir de les persones afectades, siguin o no denunciades després a través del nostre Servei. Aquesta perspectiva d'anàlisi, incorporada des del 2015, ens permet fer una aproximació més ajustada a la realitat. Si analitzéssim només les situacions de racisme que han pogut ser assumides i tramitades per alguna via de denúncia, perdríem informació i ens allunyariem de la possibilitat de fer una fotografia més acurada de com es manifesta el racisme al nostre context.

El fet que algunes víctimes no vulguin o no puguin continuar el procés de denúncia no significa que aquesta situació no hagi succeït. A més, cal tenir en compte que el nombre de casos no denunciats representen més de la meitat del total de les situacions identificades. El fet que una persona que ha patit racisme no denunciï és un indicador de la situació d'indefensió provocada per la manca de protecció i d'eines disponibles per a la reparació, sobretot a nivell institucional, de les persones que han estat víctimes d'una discriminació o d'un delictes d'odi amb motivació racista. Això, entre d'altres qüestions, ho recull l'ECRI (Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància) en el seu darrer informe sobre l'Estat espanyol, publicat el febrer de 2018, i és contundent amb les crítiques a Espanya en relació a les mancances relacionades amb la lluita contra el racisme i la xenofòbia i, de manera especial, en relació amb la protecció de les víctimes d'aquestes manifestacions d'odi².

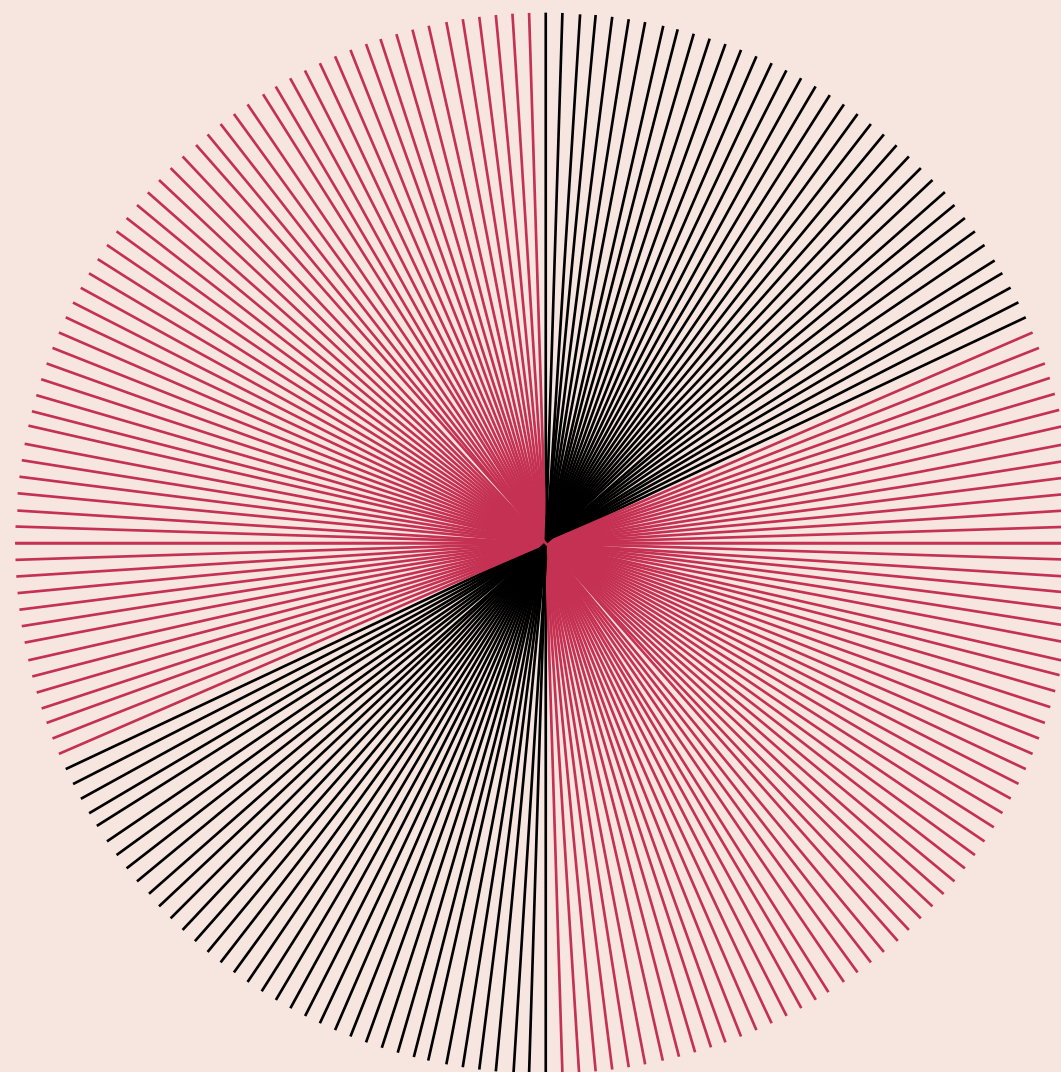
En relació amb les **334 situacions noves de racisme identificades**, en primer lloc hem de remarcar l'increment extraordinari respecte de l'any anterior, que quasi ha duplicat el nombre de situacions de racisme identificades (hem passat de 182 l'any 2020 a 334 el 2021). Això s'explica pels arguments exposats anteriorment de millora del servei i pel fet que la finalització de **la situació**

sanitària i social extremes de l'any anterior ha incrementat i visibilitzat les desigualtats i les vulneracions de drets també per racisme.

Un altre factor és que passat l'estat més crític de la crisi provocada per la situació sanitària, la tendència natural és la preservació de la vida i el sosteniment de les necessitats bàsiques. En aquest context, van començar a aflorar amb major intensitat aquells conflictes latents i en moltes ocasions cronificats. Considerem que aquesta situació extraordinària on es van veure clarament les diferències en la qualitat de vida que atorga el privilegi, també va representar i representa una oportunitat de canvi a partir de la visibilitat massiva del clam pels drets de les persones i el seu rol i valor com a part de la societat.

Resultaria complicat contemplar aquest increment com una tendència, ja que la comparativa es fa amb un any on tot està marcat per la situació extraordinària que va generar la situació de pandèmia. Tot i així, si la comparativa la fem amb l'any 2019, on es vivia una situació de "normalitat" també ens trobem amb un increment important (de 188 a 334) que ens fa pensar que aquestes realitats s'han evidenciat més per la crisi sanitària, i com a conseqüència les desigualtats s'han incrementat, incidint de manera més agreujada en les persones susceptibles d'experimentar violència i discriminació racista.

² Informe de la ECRI sobre España (quinto ciclo de supervisión). Adoptado el 5 de diciembre de 2017 Publicado el 27 de febrero de 2018 <https://rm.coe.int/fifth-report-on-spain-spanish-translation/-16808b56cb>

334 situacions de racisme

125 casos nous oberts denunciats	37%
209 demandes de racisme no denunciades	63%

En segon lloc, el percentatge de **situacions no denunciades** també s'ha incrementat considerablement respecte d'altres anys. Hem passat d'un 32% l'any 2019 a un 46% l'any 2020, **i a un 63% el 2021**, per tant superior a d'altres anys, com a resultat de l'anàlisi multifactorial mencionada.

Distribució per tipologies de les Situacions de racisme

El 2021 **hem identificat 334 situacions noves de racisme** que distribuïm seguint la classificació de tipologies i casos, tal i com es veu a la figura 2. Les més nombroses són les que fan referència a Agressions i Discriminacions Entre Particulars, que representen el 25%, seguides per les Discriminacions en l'Accés als Drets Socials, amb un 20%, i, amb poca diferència, les Agressions i Abusos per part de Cossos de Seguretat Pública, amb un 19% del total, i les Discriminacions en Serveis Privats que suposen un 11% del total. Aquesta distribució és una constant que és repetida des del 2018 i que marca una tendència d'on es manifesta el racisme en el nostre context social.

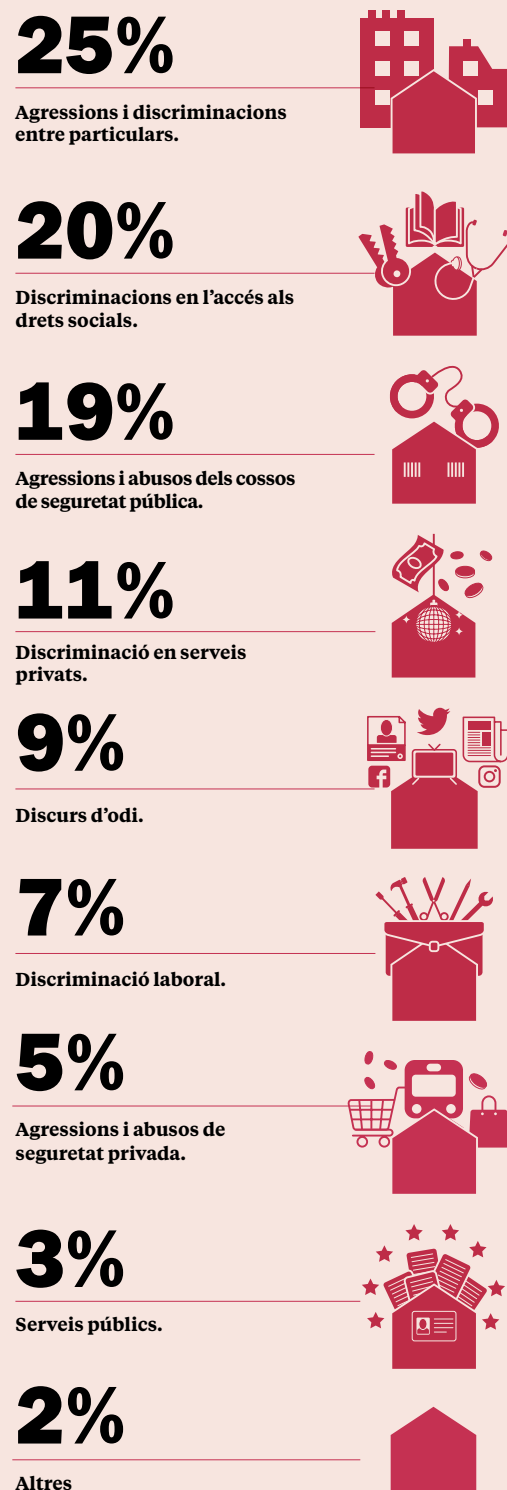
El 2021, a la tipologia d'**Agressions i Discriminacions entre Particulars**, del total de 83 situacions de racisme identificades (que representen el 25% respecte al total), 46 no han estat denunciades - suposen un 55% -, mentre a la resta (37), s'hi ha pogut intervenir. Cal fer referència, en primer lloc a l'increment d'enguany, que suposa que sigui la primera tipologia en nombre, tant pel que fa a les situacions identificades com als casos assumits. En nombres absoluts hem passat de 50 situacions al 2020 a 83 al 2021.

Per què es dona aquest augment continuat? Possiblement part de la resposta radica en la manca de prevenció i promoció de la cohesió social. Quan, en comptes de treballar les tensions socials, es magnifiquen i s'utilitzen segons interessos polítics i econòmics, la convivència es degrada. En aquest sentit, el racisme, igual que altres eixos de discriminació, es converteix, fàcilment, en un mecanisme per crear fractura social. Una altra raó pot ser que aquest tipus de casos es denuncien quan la situació de tensió o agressió resulta insuportable, i aquests processos també s'ha vist accelerats i intensificats amb la situació de convivència més intensa i propera provocada pel confinament i les restriccions.

Més de la meitat de les situacions identificades en aquesta tipologia no han estat denunciades, una qüestió que, en part, s'explica perquè **manquen vies per donar resposta als conflictes de convivència i les que hi ha són insuficients i inefectives**. Els casos en què només es donen insults no tenen recorregut per la via penal. A nivell administratiu, tot i que hi ha ordenances municipals que recullen aquests fets com a sancionables, en general no s'està sancionant, ni es promouen degudament, per part de l'administració, els mecanismes de denúncia existents

Figura 2. Situacions de racisme identificades per tipologies el 2021. Font: Dades del SAiD.

334 situacions de racisme noves identificades el 2021

La mediació tampoc no dona resposta a aquestes situacions, de vegades perquè no té incorporada la motivació racista del conflicte, i altres cops perquè s'identifica el conflicte com una qüestió de convivència i de diferències culturals que no impliquen vulneracions de drets i dignitats. Tampoc no hi ha un abordatge suficient des de la intervenció social, de manera que aquests conflictes es deterioren i s'agregen.

En conclusió, no es dona a aquest tipus de conflictes i violències la importància que tenen i mereixen. En deixar-los en el terreny privat i no veure'ls com una qüestió estructural, l'administració ignora, evadeix i incompleix la seva responsabilitat de garantir els drets de totes les persones.

A la tipologia de **Discriminació en l'Accés a Drets Socials**, s'han identificat 67 situacions de racisme, que suposen el 20% respecte al total de situacions. Per tant ens trobem amb un augment considerable respecte als anys anteriors (10% al 2017, 14% al 2018, 13% al 2019, 12% al 2020). En nombres absoluts suposa passar de 22 situacions al 2020 a 67 al 2021.

Les dades ens mostren que el 70% de les situacions identificades (47 situacions) en aquesta tipologia no s'han acabat denunciant, fet especialment greu si tenim en compte que es tracta de limitacions en el exercici de drets fonamentals i que és l'administració qui, per acció o per omissió, no està garantint aquest dret, lesionant així la igualtat de tracte i no discriminació per part de l'administració.

La majoria de situacions tenen a veure amb l'accés a l'habitatge i a l'educació, amb un nombre significatiu d'accés a la salut i als serveis socials:

En el cas de les discriminacions en l'accés a l'habitatge, la decisió de no denunciar pot estar relacionada amb les dificultats per a dur a terme un procés de denúncia: la via penal és molt complicada, perquè la càrrega de la prova exigeix que es donin un seguit de circumstàncies que demostrin els fets i la seva motivació. Hi ha una bona alternativa que és la denúncia administrativa; de fet la llei catalana de l'habitatge preveu sancions a les agències immobiliàries en casos de discriminació, **però manca la voluntat política per aplicar-la.**

En el casos relacionats amb l'educació, la situació és diferent, tot i que la conclusió a la qual arribem és semblant, ja que part del problema radica en la falta d'una política pública que aposti de manera decidida per la igualtat de tracte i la no discriminació. Les situacions que arriben sobre discriminació solen requerir respostes més creatives com ara alternativa de reparació i a llarg termini, que tenen a veure amb apostes pedagògiques i formatives (dirigides a tota la comunitat educativa: alumnes, professorat i famílies) i amb el model d'escola (escola inclusiva), de manera que el paper que pot jugar el nostre Servei queda més limitat.

Un altre dels factors que influeix en la infradenúncia és que aquest tipus de problemàtiques requereixen solucions immediates o a curt termini. Els obstacles adminis-

tratius d'un procés de denúncia no sols carrega la persona víctima de més treball i esforç, sinó que interromp el seu procés alternatiu d'aconseguir cobrir les seves necessitats i exercir els seus drets.

En relació a la tipologia d'**Agressions i Abusos per part de Cossos de Seguretat Pública**, que suposen el 19% respecte al total, de les 62 situacions de racisme identificades, 37 no han estat tramitades per cap via; en aquests casos l'explicació per a la no denúncia sol estar vinculada, sobretot, a la por de les persones afectades; i també a la desconfiança en la imparcialitat d'un sistema judicial on preval la versió dels policies, aplicant així el principi de veracitat (que dota d'un plus de veracitat a l'atestat i/o la denúncia dels agents) que sí que queda recollit en l'àmbit administratiu, però no en el penal. En nombres absoluts hem passat de 41 situacions el 2020 a 62 el 2021.

Els cossos de seguretat feien més control, conseqüentment va haver-hi un augment de les identificacions per les parades policials, però també aquesta raó va donar lloc a més vulneracions de drets i reproduccions de situacions de racisme.

I per últim, hem de remarcar la quarta tipologia en nombre de situacions de racisme on trobem les **Discriminacions en Serveis Privats**, amb un 11% respecte al total, que correspon a un total de 37 situacions de racisme, on el 68% (25 situacions) no han estat denunciades, mentre que 12 d'aquestes situacions s'han pogut assumir com a casos i s'han pogut tramitar per alguna via. A diferència d'altres anys, hi ha moltes d'aquestes situacions vinculades a un tracte discriminatori en l'accés al servei i que dificulta tenir una via clara d'intervenció. En nombres absoluts hem passat de 17 situacions el 2020 a 37 situacions el 2021. Cal destacar especialment aquests casos ja que un dels agents més importants de discriminació en aquesta tipologia són els locals d'oci i aquest any han estat tancats la major part del temps. També volem destacar, com a situació de racisme, l'accés a comptes bancaris, una vulneració que va augmentant i que encara hem d'estudiar en profunditat.

Hi ha situacions a les quals, per l'abast i la competència del nostre Servei, no podem oferir cap solució més enllà de derivar-les a altres entitats i/o institucions. Això no obstant procurem oferir un assessorament personal amb opcions que poden dur a terme les mateixes persones afectades. Constatem, però, la manca d'informació que té la població en relació a l'exercici dels seus drets.

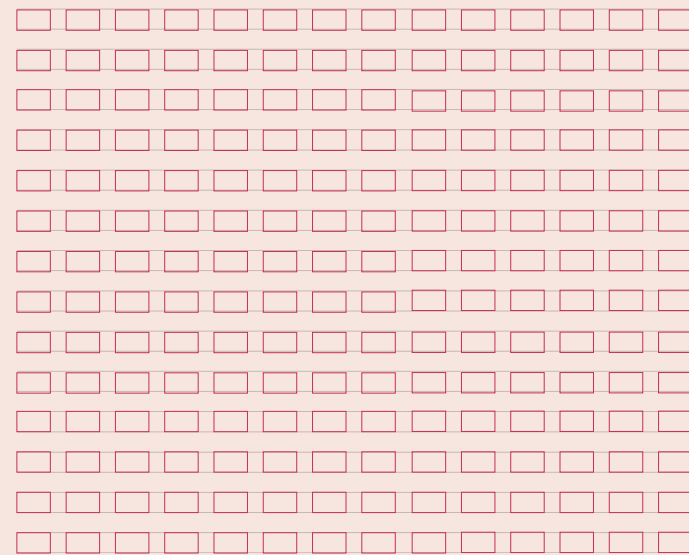
En l'atenció que oferim des del Servei esdevé imprescindible **no generar falses expectatives i transmetre tota la informació a les persones afectades perquè puguin prendre una decisió**, acompanyant si és necessari aquest procés. En moltes ocasions la decisió és no tirar endavant la denúncia penal o administrativa, i aquesta és,

com no podia ser d'una altra manera, acceptada, encara que intentem trobar juntes una altra manera de reparació. En aquest sentit, és prioritari exigir a les administracions públiques que desenvolupin i/o apliquin el marc normatiu de protecció a les víctimes de racisme, complint així amb el que és la seva obligació de garantir i preservar el dret. Els entrebancs, la revictimització i el patiment que suposa tirar endavant una denúncia per qualsevol via, però essent més punyent quan es tracta d'un procés penal, són elements que ens apropen a comprendre que no tothom vulgui o tingui la possibilitat d'exposar-se. En aquest sentit fa temps que des de SOS Racisme, quan ens referim a les persones que denuncien, parlem d'activistes antiracistes, perquè tal com majoritàriament ens ho expressen a les entrevistes, la motivació no tan sols és l'abordatge de l'afectació individual, sinó també buscar la transformació col·lectiva. Però perquè això succeeixi, s'han de donar un seguit de condicions que no sempre són possibles.

Insistim que en aquest apartat hem analitzat totes les situacions de racisme identificades, una categoria que inclou casos denunciats i situacions gestionades amb orientació i assessorament inicial, i que per tant, no en coneixem tots els detalls. És per això que l'anàlisi més específica dels casos nous assumits durant el 2021 l'oferim, posteriorment.

**El racisme no es denuncia:
La infradenúncia i la invisibilització**

209
situacions NO denunciades
63% del total

125
Casos denunciats
37% del total

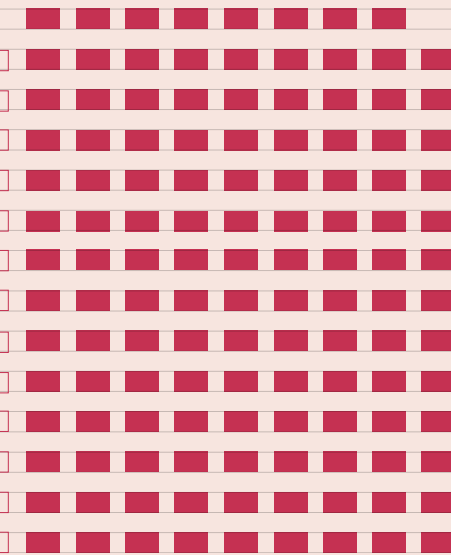

Figura 3. Situacions de racisme identificades el 2021: Total no denunciades i denunciades. Font: Dades del SAiD.

El següent quadre mostra la distribució per tipologies entre les situacions de racisme denunciades i les no denunciades mostrant el nivell d'infradenúncia en cadascuna de les tipologies:

Figura 4. Distribució per tipologies de les situacions de racisme identificades el 2021.

Com dèiem abans, enguany **augmenta el percentatge de situacions no denunciades: hem passat del 46% al 63%**; malauradament això significa que no s'avança en la garantia del dret de les persones afectades per racisme, ni en denunciar aquestes situacions ni en la visibilitat d'aquestes vulneracions. Així, les condicions que deriven en infradenúncia com la indefensió, a la vegada se'n retroalimenten i generen un cercle d'impunitat difícil de trencar.

Les tipologies amb més situacions no denunciades són: discriminacions laborals (78%), discriminacions en drets socials (70%), discriminacions en serveis privats (68%), agressions i abusos per part de cossos de seguretat pública (60%) i agressions i discriminacions entre particulars (55%). Aquesta realitat està relacionada amb les dificultats per intervenir en aquests àmbits, ja sigui per manca de vies d'actuació o per la inacció de l'administració per visibilitzar i donar resposta a aquestes discriminacions. En el cas de la tipologia de discriminacions laborals, on el 78% de les situacions identificades no han estat denunciades, la infradenúncia ve marcada per la por de perdre la feina i la dificultat d'actuar davant vulneracions de dret que difícilment són reconegudes.

Una de les conseqüències d'aquesta realitat que observem, és la **normalització** d'aquestes situacions: en molts casos les persones afectades no identifiquen que estan sent víctimes de la vulneració d'un dret; o també sol passar que moltes persones decideixen no denunciar aquestes situacions per tenir internalitzat que és "el que toca". Aquesta normalització té com a efecte directa una situació d'infradenúncia i per tant una **invisibilització** d'aquestes situacions.

Una altra conseqüència que identifiquem, lligada també a la infradenúncia, és la reacció que tenen els agents externs amb capacitat d'intervenir en el conflicte: es banalitzen aquests fets sense tenir present les greus conseqüències que poden comportar per a la vida de les persones que els pateixen. Quan no es contempla la vulneració d'un dret, el resultat és que l'administració acaba no intervenint, i alhora es generen més limitacions en les vies d'intervenció.

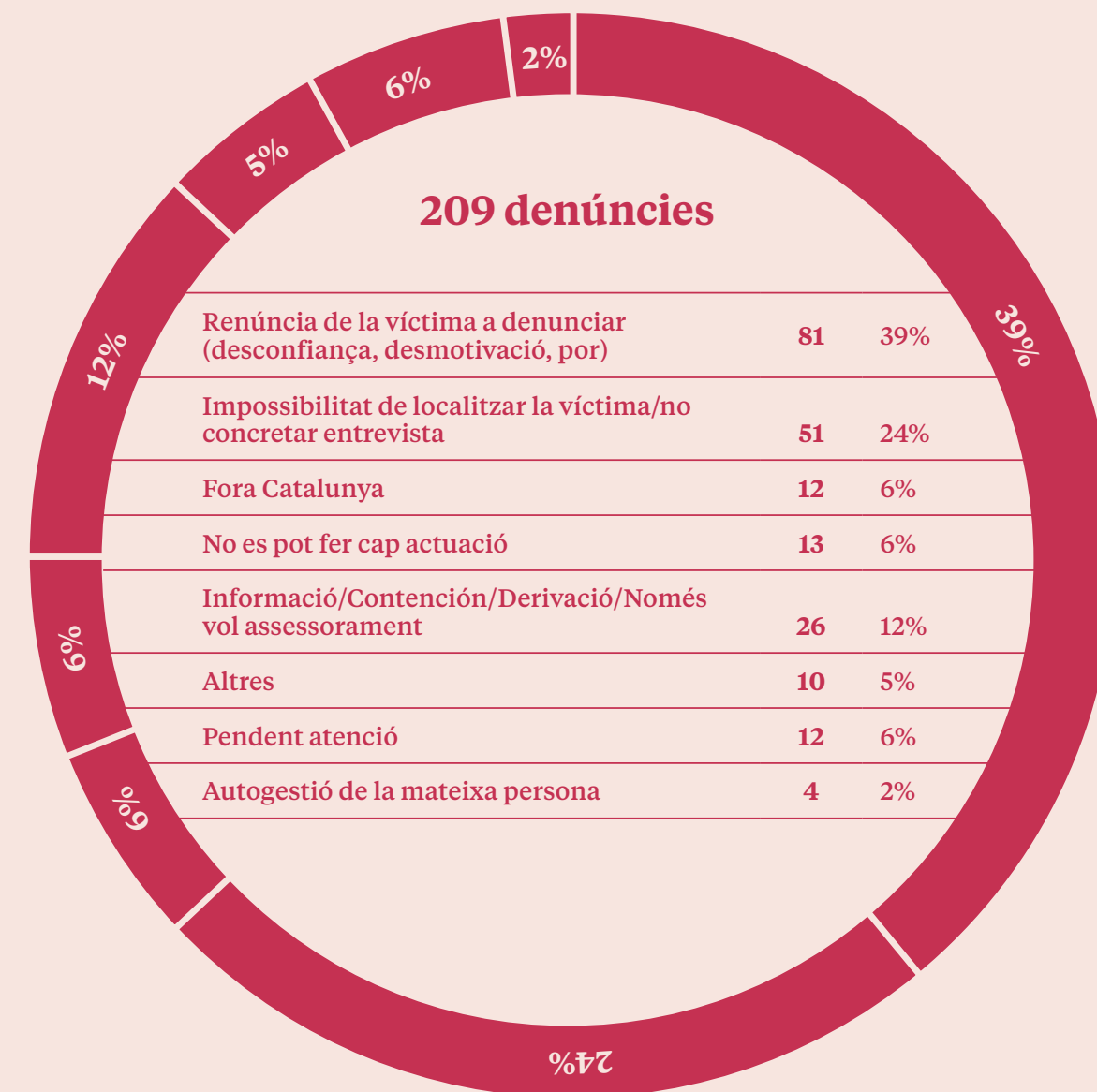
A continuació recollim en el quadre següent els motius pels quals no es denuncia:

El principal motiu pel qual les persones que s'han adreçat al nostre servei no segueixen amb el procés de denúncia és, en un 39% de les situacions, per la desconfiança en el sistema, per la por i per la desmotivació perquè la denúncia serveix per alguna cosa. Tot i així ens contacten per exposar el seu cas, assessorar-se i visibilitzar l'incident. **Cada vegada més rebem demandes de persones que el que volen és "deixar registrada" la vulneració que van patir.**

Identifiquem un altre element que repercuteix en la no denúncia de situacions de racisme: la vulnerabilitat d'algunes de les persones que s'adrecen al SAiD. Quan el racisme viscut s'afegeix a un conjunt de situacions complexes vinculades per exemple a la documentació, la precarietat laboral, problemes d'habitatge, la desocupació, problemes de salut, etc...situacions que han estat agreujades per la conjuntura derivada de la pandèmia, s'incrementa la impossibilitat de localitzar o retrobar la víctima per iniciar qualsevol procediment. El 24% de les situacions no denunciades responen a aquesta casuística, conseqüència directa d'aquest context que ha agreujat la vulnerabilitat i la desigualtat de les persones que pateixen racisme.

Motius per no denunciar

Figura 5.
Distribució de motius
per no denunciar

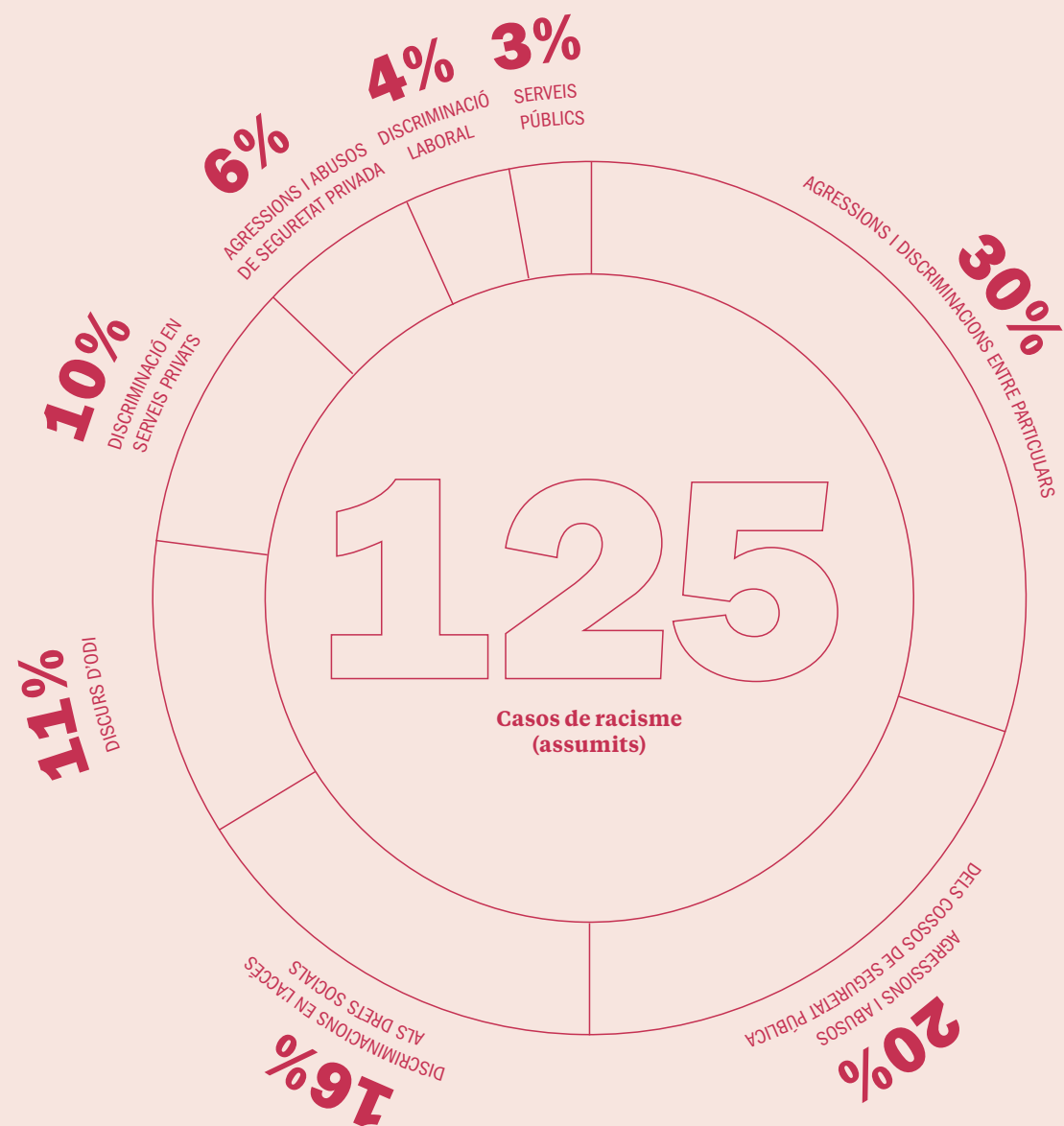

03. Casos de racisme assumits 2021

Comencem l'apartat amb una fotografia general sobre els delictes d'odi i les discriminacions racistes assumides com a casos el 2021, i en quins espais es manifesta.

Casos nous assumits durant el 2021

Figura 6.
Casos nous de racisme del 2021.

La **primera tipologia** en nombre de casos i que coincideix amb les situacions de racisme són les discriminacions que es donen en l'àmbit d'**entre particulars**, que correspon al 30% dels casos assumits al llarg d'aquest any. S'han identificat un total de 83 situacions, de les quals se n'han assumit com a cas 37, i 46 no han pogut ser tramitades. L'augment en el nombre de casos d'aquesta tipologia es una tendència que s'està donant en els darrers 4 anys (des del 2018) i que creiem que ha de ser assenyalada per tenir present en les actuacions que s'han de fer des de les administracions i els diferents espais de l'antiracisme. En nombres absoluts hem passat de 28 casos al 2020 a 37 al 2021.

És preocupant la consolidació en l'increment dels casos entre particulars. Són situacions que es donen en el dia a dia de les persones, en espais íntims com la llar i de relació i trobada i que, per tant, evidencien un deteriorament important de la convivència, on malauradament el racisme alimenta i és alimentat per altres tensions que cal identificar i treballar per evitar conflictes de major gravetat. També és important fer referència al context social i polític que, des de fa més d'una dècada a molts països europeus, i més recentment a l'Estat espanyol, la legitimació del discurs polític discriminatori, racista, masclista etc... està produint cada cop més crispació i tensions fomentant el discurs de l'odi i per tant les agressions amb aquesta motivació.

La **segona tipologia** en nombre de casos nous assumits és la que correspon a discriminacions per part de **cossos de seguretat pública** amb un percentatge del 20% respecte al nombre total de casos nous. En aquesta tipologia ens trobem amb 25 casos assumits i 37 que no s'han pogut denunciar, que sumen un total de 62 situacions de racisme identificades al nostre servei, i que suposen un increment respecte a l'any anterior (el 2020 van ser 41 situacions de racisme i 19 casos nous assumits). És cert que en aquesta tipologia una part important de les situacions identificades no van ser denunciades i, com ja hem dit, la decisió de no denunciar molt sovint ve motivada per la por i la desconfiança en l'administració de justícia. No podem passar per alt que en aquests casos la vulneració del dret és executada pel propi sistema: sigui l'acció concreta del policia, o l'omissió per part del cos de seguretat corresponent o de l'administració competent quan no reconeix la vulneració o quan no desplega tots els mecanismes de control de la tasca policial.

Hi hagut un increment d'ambdues tipologies respecte l'any anterior, on la tipologia d'entre particulars el 2020 era el 28% del casos nous i ara al 2021 és un 30%, mentre que la de cossos de seguretat pública era el 2020 el 19% del casos i el 2021 el 20%, tot i que van ser les dues tipologies més rellevants el 2020 com a conseqüència directa de la situació extraordinària que es va viure per la pandèmia, on el racisme es va focalitzar en l'actuació dels cossos de seguretat pública i va agreujar els conflictes entre veïns amb caràcter racista. La suma d'aquestes dues tipologies suposen el 50% de casos nous assumits.

La **tercera tipologia**, amb un 16% dels casos, és la que correspon a **Discriminació en l'Accés a Drets Socials**. Cal esmentar l'augment important tant dels casos assumits com de les situacions de racisme totals que s'ha donat en guany d'aquesta tipologia. Hem passat del 15% dels casos nous assumits al 2019, un 10% al 2020 al 16% al 2021 (20 casos nous assumits), arribant als mateixos nivells de percentatge que abans de la pandèmia, continuant així amb la tendència de ser un dels 4 àmbits on més es produeix i ara ja es denuncia el racisme. En nombres absoluts hem duplicat els casos assumits, passant de 10 casos el 2020 a 20 el 2021.

Més enllà del nombre, tot i que suposa una part important del total, es tracta de casos especialment rellevants sobretot per dues qüestions; perquè s'està vulnerant l'accés a drets fonamentals i perquè s'evidencia la discriminació i el no compliment de qui té el deure de garantir aquests drets: les administracions públiques.

Destacable, també, l'entrada en nombre de casos de la tipologia de Discurs d'Odi, la quarta amb un 11% (14 casos) i 17 no denunciades, que sumen un total de 31 situacions de racisme identificades. Aquest increment respecte a l'any anterior (8%) s'ha manifestat sobretot als casos que s'han identificat a les xarxes socials i als discursos d'odi manifestats per representats polítics, i que la fa especialment preocupant.

És important ressaltar que en aquests casos, com a part de la primera atenció, també facilitem informació, assessoria i eines per a la persona atesa sobre com afrontar i autogestionar aquest tipus de discurs en xarxes.

La **cinquena tipologia** amb nombre de casos nous assumits, ha estat la de **Discriminacions en els Serveis Privats**, amb un 10% respecte al total (12 casos nous assumits), que a diferència d'altres anys, hi ha moltes d'aquestes situacions vinculades a un tracte discriminatori en l'accés al servei, en lloc de la discriminació en el dret d'admissió. Aquest nombre es torna més significatiu quan recordem que els locals d'oci - agent discriminatori clau - van estar la majoria de l'any tancats.

La resta de casos nous assumits es distribueixen en Agressions i Abusos de seguretat privada amb un 6%, Discriminació Laboral amb un 4% i Discriminacions en Serveis Públics amb un 3%.

No podem afirmar que hi hagi més o menys racisme que en anys anteriors, com reiteradament diem; aquestes dades serveixen per veure com i on es manifesta el racisme. Però sí que volem posar sobre la taula el fet que aflorin més casos com a conseqüència de la presència del racisme a nivell mediàtic. No vol dir que aquesta major visibilització sigui suficient: cal que les persones afectades tinguin la informació, coneguin les eines i els recursos i se sentin acompanyades per poder denunciar. Les entitats que treballen en la defensa dels drets humans i en la denúncia del racisme podem utilitzar aquesta mediatització per poder identificar més situacions i denunciar-les i per posar-nos a disposició de les persones i/o col·lectius afectats.

Les vies d'intervenció dels casos nous

A partir del 2018 es dona un canvi rellevant en relació amb les vies d'intervenció per a la resolució del cas, que situa la intermediació del Servei com a principal forma d'actuació. El 2018 el 50% del casos nous es gestionaven per intermediació del SAiD i el 33% per la via penal. Durant el 2019 el 72% es gestionen per la intermediació del SAiD i el 15% per penal. Durant el 2020, en el 64% s'actua a través de la intervenció directa del SAiD i en el 23% per la via penal, mentre que enguany hi ha hagut un increment dels casos nous que es porten per la via penal, el 26% davant del 65%, que es porten a través de la intermediació directa del SAiD.

Tot i així la dinàmica que es va iniciar el 2018 amb la disminució de casos on s'actua per la via penal te continuïtat.

Actualment, una problemàtica que identifiquem és la manca d'eines de denúncia, i que, quan existeixen, en la majoria de les ocasions no són aplicades.

- **La via penal** és una possibilitat que actualment només té recorregut quan són casos d'agressions o amenaces greus o quan hi ha un assetjament continuat, encara que aquest possible delictes demana moltes i molt difícils condicions per ser provat, incrementant així la dificultat per portar endavant aquesta via d'actuació. A banda de la manca de sensibilitat en l'apreciació del racisme a l'àmbit judicial, aplicar els delictes tipificats a l'article 173, o l'article 510 del Codi Penal, així com l'agreujant de racisme de l'article 22 4t., segueix sent una tasca titànica i força minoritària per part de l'administració de justícia. A més, la intervenció per la via penal no és la més adequada quant tractem aquests temes de vulneracions de drets, perquè una sentència judicial, tot i que falli a favor de la víctima, en moltes ocasions no dóna solució al problema ni repara el dany patit.

- **La via administrativa no s'aplica.** Tot i tenir un marc normatiu que la recull i que la desenvolupa, no està donant resposta als casos de racisme que identifiquem. En aquests casos la càrrega de la prova, igual que en la via penal, es converteix en un gran impediment per iniciar procediments sancionadors, tot i que en ocasions com per exemple en relació a la discriminacions racistes per part d'immobiliàries, la càrrega de la prova la te l'altra part.

- Una de les opcions, en segons quins casos, podria ser **la mediació**, però falten recursos que incorporin el racisme com a element de vulneració de drets en el procés de resolució i de restitució del dret. Des de l'administració, en la majoria de les ocasions només es considera que es pot actuar a través d'aquesta via, i encara que és una actuació necessària actualment segueix sense dimensionar el racisme. D'altra banda, la mediació és un recurs limitat en si mateix, atès que és un procediment voluntari que requereix el reconeixement del problema: si una de les parts no vol participar a la mediació, aquesta no tindrà lloc. I malauradament, és una tendència habitual que la part agressora no accedeixi a seure per negociar una sortida al conflicte.

- **La intervenció directa a través del SAiD**, que és la via d'actuació majoritària en els últims dos anys pel que fa als casos nous, està també limitada, depèn del posicionament de tots els actors i té poc acompanyament per part de l'administració; a més suposa un plus d'acompanyament de la persona afectada i també té un enfocament de contenció. Tot i que en moltes ocasions no s'aconsegueix la restitució del dret vulnerat, depenent de la resposta de l'altra part, sí que sol comportar l'enfortiment de la persona al encarar el procés d'acompanyament com un procés de reparació en si mateix. Requereix d'un treball amb una perspectiva psicosocial comunitària i cal que avancem en la sistematització d'aquest tipus d'actuació per poder mesurar-ne els resultats.

Tot i que aquestes eines hi són, l'experiència ens porta a la conclusió que per donar resposta als conflictes de racisme, a més d'actuacions concretes adreçades a les persones afectades, són imprescindibles les intervencions integrals i accions d'incidència orientades a aconseguir que l'administració reconegui l'existència del racisme des d'una perspectiva estructural i com aquest és una eina per la vulneració de drets i incrementa les desigualtats. Tot i el treball dut a terme els darrers anys, costa identificar el racisme com a un problema real que afecta una part important de la nostra població, i trencar aquesta concepció és una feina a llarg termini que, a més, necessita la complicitat de molts actors. Aquest context també provoca la manca de voluntat per explorar altres vies d'intervenció preventives, restauradores, i transformadores, per part de l'administració. I per altra banda, no intervenir a temps provoca un deteriorament del conflicte i genera major indefensió i vulnerabilització de les persones implicades.

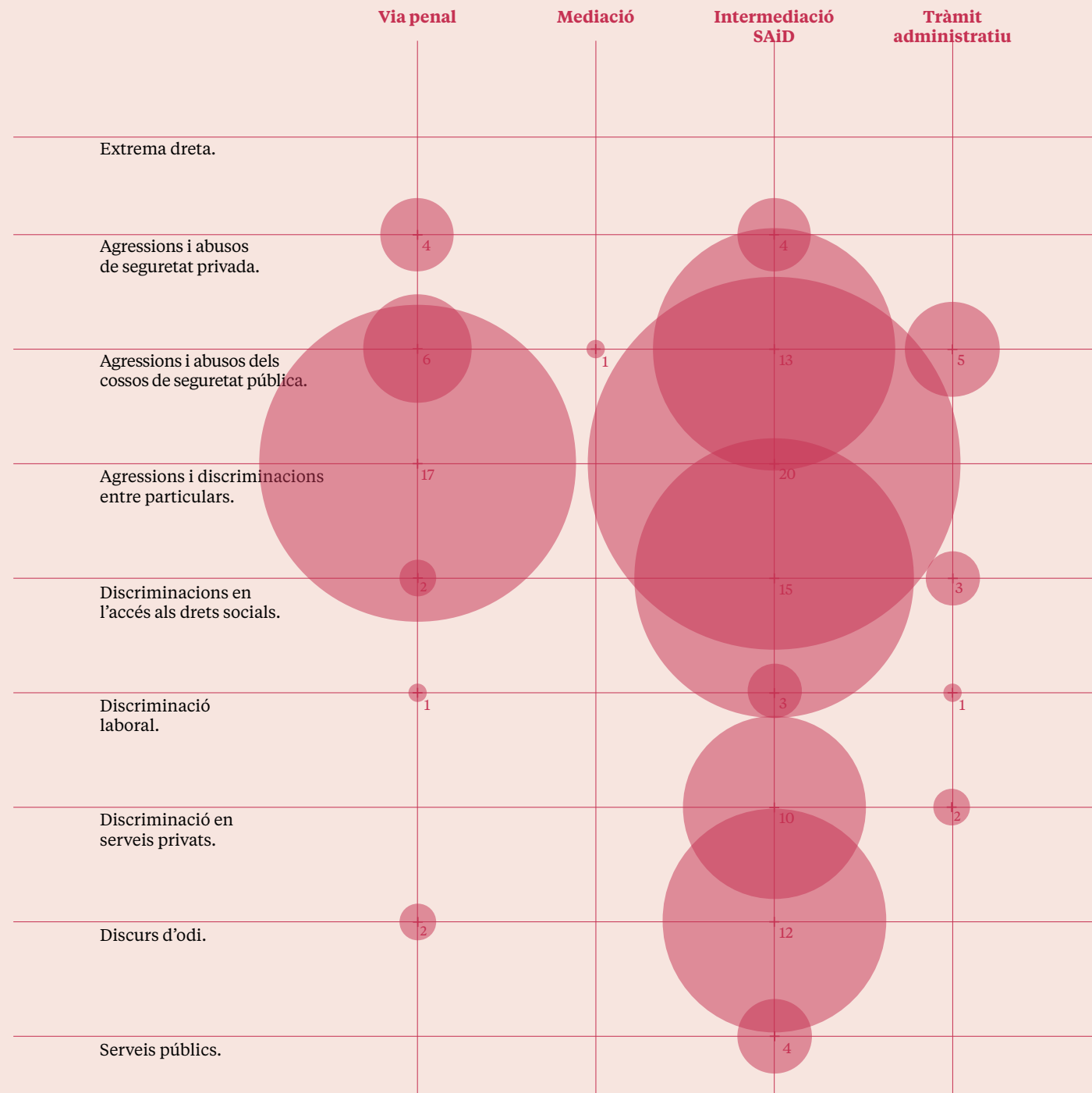

Figura 7. Números de casos repartits en les diferents vies d'intervenció.

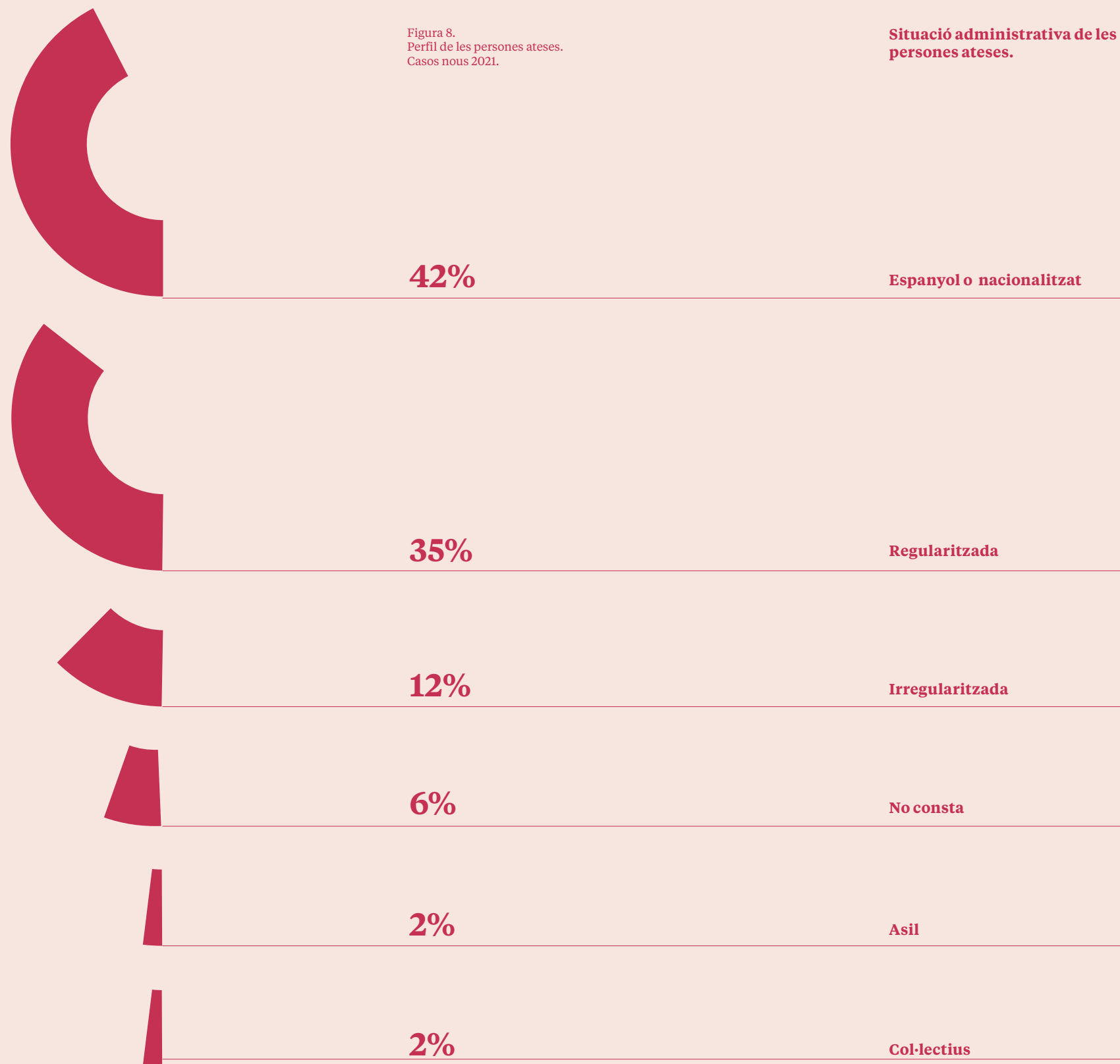
Perfil de Persones Ateses segons casos nous

Respecte al perfil de víctimes dels casos nous atesos al 2021, ens trobem amb un 35% de persones regularitzades, mentre que el 42% respon a la nacionalitat espanyola. És important remarcar que només un 12 % es troben en situació irregular. Aquesta situació ens porta a la reflexió que l'estabilitat administrativa i, per tant, el context vital facilita la denúncia d'aquestes situacions, i que no estem identificant un seguit de situacions de racisme en tot un col·lectiu o grup social que és més procliu a patir-les. Per una banda aquesta és una manca del nostre servei per poder arribar a aquest sector de la població, en tot els sentits invisibilitzada, per una altra, són aquests perfils els que es troben amb major desprotecció a l'hora de reivindicar els seus drets i denunciar la vulneració dels mateixos.

Gènere. Pel que fa a la distribució per gènere, ha estat una fita pel nostre servei aconseguir consolidar el nombre de dones ateses que enguany hem assolit, i que suposen el 41% d'aquest percentatge respecte als casos nous assumits. Aquesta situació ha estat el resultat d'una aposta de treball continuat per part del nostre servei per incidir i fer-nos presents en aquest sector de la població, també gràcies a les col·laboracions amb associacions, entitats i col·lectius que treballen directament amb aquest grup de persones .

Origen. Quant a l'origen geogràfic de les persones ateses en els casos nous assumits, el percentatge més alt correspon, amb un 29,7% a les persones originàries del Magrib, seguit d'un 28,8% de persones de Llatinoamèrica i del Carib i un 26,3% de persones de l'Àfrica Subsahariana.

Figura 8.
Perfil de les persones ateses.
Casos nous 2021.

Situació administrativa de les persones ateses.

04. Relats reals

Terrassa

L'Àngela era a la botiga Sprinter, a Terrassa, a la tarda. Volia canviar una roba per a la seva filla de nou anys. Estava fent cua; dues tandes darrere seu hi havia una família blanca, una parella amb filles petites. L'Àngela sentia que deien alguna cosa, però no hi parava atenció. Quan arriba a la caixa, a la família li toca just el caixer del costat. Un d'ells es gira cap a ella i li diu:

— *No et fa vergonya que t'hagin de portar la roba? Aquests cabells tan bruts que portes... que te'n vagis al teu país, us haurien de fer fora a tots.*

Li ho deien calmadament. El caixer li va donar el seu número de telèfon, ja que no es podia creure el que estava veient. Abans de marxar, l'Àngela va dir-los:

— *Sapigueu que trucaré als Mossos d'Esquadra.*

Les persones del voltant miraven passivament, però feien gestos de desaprovació. L'Àngela va trucar a SOS Racisme i li van recomanar que posés una denúncia. La va posar davant dels Mossos, que li van trucar i la van informar que havien localitzat els agressors.

El racisme que viuen les persones no blanques és constant, quotidià, i això no pot continuar així. No podem restar passius davant de situacions de racisme. Si ets testimoni d'un fet racista, tens una gran responsabilitat. Grava, registra, denuncia i facilita el telèfon; pot ser molt important si la persona agredida vol denunciar.

Lleida

En Lerato té 19 anys i viu a Lleida amb la seva mare i les seves germanes. Surt de casa amb un amic. En aquell moment els atura la policia i els identifica perquè, segons els diuen, havien rebut una denúncia de robatori i els lladres havien sigut “un noi gran i negre i un marroquí”. Els identifiquen i els demanen que els mostrin les pertinences. Lerato portava 20 euros. Li pregunten d'on els ha tret. Li diuen que, excepcionalment, no els detindran però que els arribarà una citació a comissaria i que si tinguessin antecedents anirien directes al calabós.

Els donen una citació perquè vagin a comissaria el dia següent. Hi arriben i els fan baixar al calabós. En Lerato es queda a la comissaria una hora i mitja i el seu amic més estona.

Quan declaren davant del jutge, el denunciador no es presenta; tampoc no se citen els testimonis que afirmaven que eren en un altre lloc.

Els tornen a identificar dues setmanes més tard, quan surten de l'autoescola, per un altre intent de robatori a la persona que els havia denunciat anteriorment. En Lerato torna a ser citat a la comissaria. Allà tenen un cartell amb fotos per a la identificació. Ell és l'únic “negre gran” que hi ha a les fotografies de reconeixement. A l'interrogatori, la policia el vol convèncer que confessi que qui robava era el seu amic.

Les identificacions per perfil racial són la mostra del racisme institucional més bàsic i quotidià. La seguretat es converteix en l'excusa per coartar drets i llibertats. Cal acabar amb les identificacions per perfil racial perquè, a més d'afectar directament la vida quotidiana de les persones, són l'inici d'una cadena de vulneracions de drets fonamentals.

Pineda de Mar

En Fèlix i la Jamini venen al SAID a denunciar l'agència immobiliària Servigrup, de Pineda de Mar. Van respondre a un anunci per telèfon i quan van arribar a l'agència per veure l'habitatge la comercial els va preguntar:

— *D'on sou?*

— *I això importa? – van respondre*

— *Sí, és vital – contesta la comercial.*

Contesten que en Fèlix és del Marroc i la Jamini d'Holanda. La comercial, que ja tenia les claus a la mà, les torna a desar tot dient:

— *Ah, llavors no.*

En aquest moment la parella comença a gravar. La comercial diu que “d'Àfrica i morens (el propietari) no vol (llogaters)”.

En Fèlix i la Jamini diuen que si és així haurien de posar la informació a l'anunci i la comercial contesta que ja la hi posaran. La Jamini diu que posarà una denúncia i la comercial diu “que la posi”.

Tots dos intenten explicar-li que aquesta situació és horrible i la comercial informa que el propietari és el que mana, que en alguns casos els propietaris “accepten estrangers” i en d'altres, no. Tot seguit la comercial els fa fora de males maneres.

També publiquen a les xarxes el vídeo que van gravar i des de la immobiliària els envien un missatge amenaçador dient-los que els denunciaran.

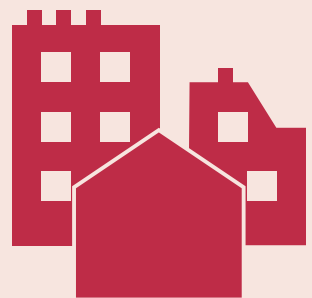
La parella intenta posar la denúncia a la comissaria de Mossos d'Esquadra, però els diuen que no poden posar-la perquè es tracta d'un tema civil. També van a posar una reclamació a l'Ajuntament de Pineda de Mar, que deriva el cas a Consum.

Davant d'aquests fets, reiterem, un cop més, que l'accés a l'habitatge no és ni ha de ser tractat com una qüestió de consum. L'accés a un habitatge digne és un dret i un bé comú bàsic i el racisme de les immobiliàries i dels propietaris no ha de ser normalitzat en cap cas. Davant del racisme de les immobiliàries, ni un pas enrere.

05. Anàlisi per tipologies. Els àmbits on es manifesta el racisme.

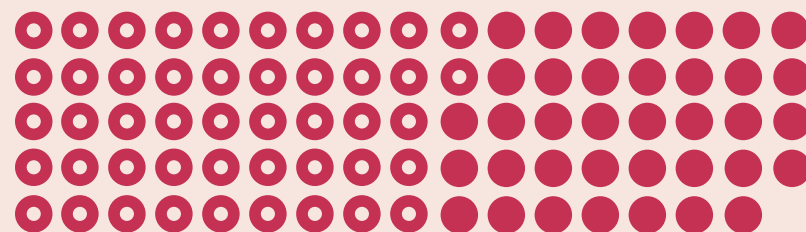
1. Discriminacions i agressions entre particulars

En aquesta tipologia comptabilitzem aquells casos de discriminació racista on els actors que intervenen tenen una relació de veïnatge, comparteixen un àmbit de convivència o d'espai públic. Cal diferenciar entre les situacions que es donen de forma esporàdica o puntual, de les que responen a conflictes entre persones que comparteixen un espai relacional: comunitat veïnal, feina, etc. Durant aquest any el 30% dels casos nous corresponen a aquesta tipologia.

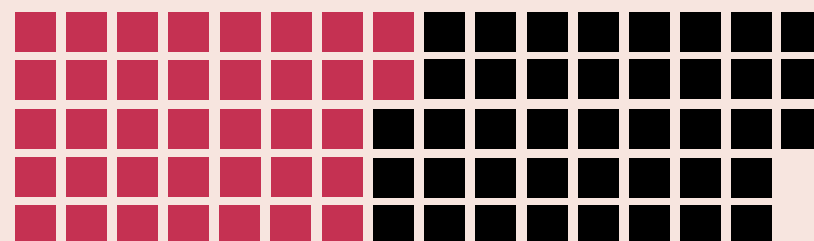
Casos

83 Situacions identificades

- 46 no denunciades
- 37 assumides, casos nous

82 Casos gestionats

- 37 demandes noves
- 45 casos d'anys anteriors

En relació amb el gènere

Nous

- Dones 62%
- Homes 38%

Gestionats

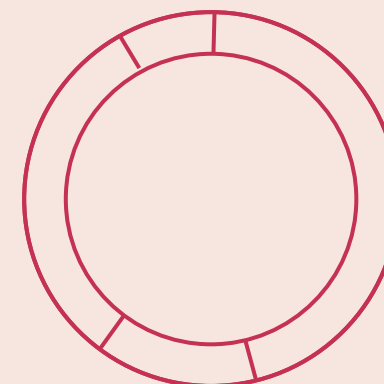
- Dones 56%
- Homes 44%

Subtipologies

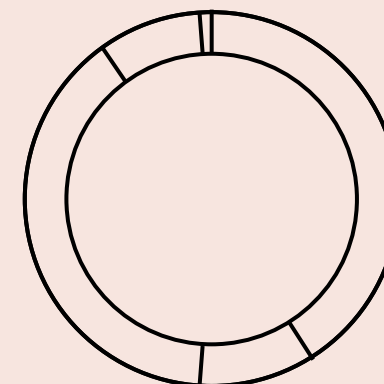
Casos nous

- Conflictes entre veïns i veïnes 46%
- Conflictes entre companys i companyes de feina 14%
- Conflictes al carrer 32%
- Conflictes en locals 8%

Del total de casos gestionats

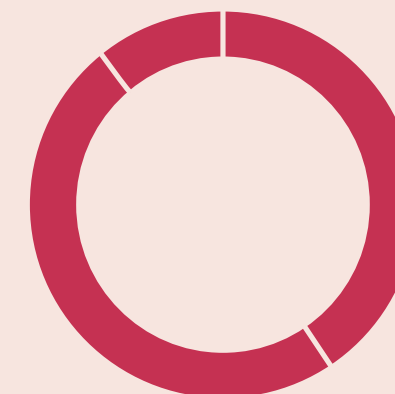
- Conflictes entre veïns i veïnes 41%
- Conflictes entre companys i companyes de feina 10%
- Conflictes al carrer 39%
- Conflictes en locals 9%
- Conflictes serveis públics 1%

Vies d'intervenció

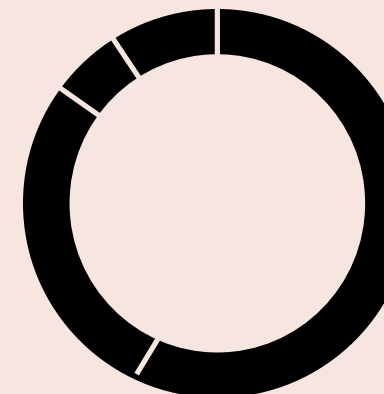
Casos nous

- Penal: 54%
- Mediació: 14%
- Administrativa: 7%
- Intermediació: 25%

Del total de casos gestionats

- Penal: 61%
- Mediació: 11%
- Administrativa: 8%
- Intermediació: 20%

Enguany identifiquem, amb preocupació, un augment important dels casos d'aquesta tipologia que, per quart any consecutiu, es consolida com a la més nombrosa, amb el 30% del total de casos nous. Hi ha un increment respecte l'any anterior, passant del 28% al 30% dels casos nous (19 a 25 casos). Entre altres qüestions, pensem que la legitimació i visibilització d'un discurs obertament racista i la seva presència a les institucions pot tenir a veure amb aquest increment del racisme en l'àmbit de la convivència.

Cal tenir en compte que es tracta de casos que es donen, majoritàriament, en el marc de les comunitats veïnals (un 46% dels casos nous i un 41% dels gestionats) i, en segon lloc, al carrer (32% dels casos nous i el 39% dels gestionats). Totes dues situacions responen a espais de quotidianitat que formen part del dia a dia de les persones i en els quals es donen certes especificitats:

Les situacions que tenen lloc al carrer sovint estan relacionades amb la gratuïtat dels fets i amb la manca de relació entre les persones implicades, qüestió que deixa poc marge d'intervenció a la mediació comunitària. Un impediment important, en aquests casos, és la dificultat de trobar la persona agressora: el fet que una agressió tingui lloc a l'espai públic, fins i tot quan és un espai transitat, no assegura que no quedi impune i per tant que no es puguin aplicar les ordenances municipals on es contemplen aquest tipus de sancions.

Els casos que tenen lloc en el marc de les comunitats veïnals tenen el plus de complexitat pel fet que són espais privats, cosa que en dificulta la visibilització i, en conseqüència, la intervenció. Per tant, les persones afectades es veuen abocades a conviure amb aquests conflictes en la

intimitat de la llar i no tenen assegurat el dret al gaudi del propi habitatge, cosa que pot tenir major repercussió en la vida de les persones del que puguem considerar en un principi i que pot arribar a significar l'abandonament del propi habitatge a més de les dificultats que això implica.

En aquests casos entre veïns, encara costa identificar el racisme i que aquest suposa una vulneració de drets que afecta el dret de gaudi de l'habitatge i el dret a la dignitat de la persona. Pel contrari, les administracions ho consideren o ho identifiquen com a un conflicte de convivència i/o cultural, argument que determina la via d'actuació per la seva part i que la limita a l'acció per part dels equips de les comunitats de veïns i, en el millor dels casos, utilitzant la mediació, però sense incorporar la dimensió del racisme.

La normalització del racisme està present en aquest àmbit i, en molts casos, les persones afectades no identifiquen que estan sent víctimes de la vulneració d'un dret. També es donen casos en què les persones es veuen obligades a no denunciar perquè les situacions tenen lloc en un àmbit de convivència on han de seguir vivint. Cal assenyalar que manquen polítiques públiques de prevenció i promoció de la cohesió social, que s'avancin als conflictes i garanteixin l'intercanvi, el coneixement, el respecte mutu i la solidaritat entre veïns i veïnes. Aquests aspectes, entre d'altres, influeixen en el fet que, en aquesta tipologia, el 55% de les situacions identificades no han estat denunciades.

Considerem que el tractament inadequat d'aquestes discriminacions també és el resultat del canvi que es va donar el 2015 del codi penal, que despenalitzava les injú-

ries/insults, i per tant no es recullen aquestes denúncies, ja en el primer punt d'entrada a les mateixes comissaries, cosa que impossibilita la valoració del conflicte en seu judicial. Aquesta despenalització agreuja el perill d'una normalització: l'assetjament veïnal es considera un mal socialment acceptable

Tots aquests condicionants incrementen les dificultats en l'abordatge del conflicte i limiten les vies d'intervenció: aquesta situació deixa desprotegida la víctima que veu vulnerada la seva dignitat i com es releguen i minimitzen aquests fets, sense donar-los l'entitat que mereixen, quan la gravetat de la situació pot tenir una afectació molt greu a la seva vida.

La manca d'eines per a donar resposta a situacions de racisme entre particulars suposa, entre d'altres coses, que utilitzem la via penal encara que considerem que no és la més adequada.

- La via d'intervenció penal és la més nombrosa en relació als casos gestionats (59%), mentre que pel que fa als casos nous de 2021 suposa el 51%. Els principals entrebancs amb els quals ens trobem són la manca de sensibilitat de l'administració de justícia pel que fa al racisme, la revictimització -entre altres qüestions per la durada dels processos-, la despenalització dels insults i la dificultat en l'aplicació del marc normatiu del delictes d'odi. D'altra banda, fins i tot quan una sentència judicial falla a favor de la víctima, tampoc no se soluciona el problema de convivència.

Però la mediació tampoc no és una eina vàlida per donar resposta a aquestes situacions. No es treballa amb la perspectiva del racisme, i el fet de no incorporar la vulneració de drets com a condicionant del conflicte dificulta que el procés de mediació conclouï amb la seva resolució i/o amb la restitució del dret.

D'altra banda, tot i que molts municipis disposen d'una normativa que contempla l'actuació municipal en conflictes en espais públics amb motivació racista, no hem aconseguit encara resolucions favorables.

El fenomen de la interseccionalitat cobra molta importància a l'àmbit dels conflictes veïnals. En el 56% dels casos gestionats (62% dels nous) les persones afectades són dones. Dit d'una manera planera, el conflicte no serà el mateix quan, a més de ser una persona estrangera, la persona discriminada és també una dona, migrada, soltera i/o de religió musulmana. Tots aquests eixos identitaris de la persona agredida o assetjada incrementen la seva indefensió o vulnerabilitat a ulls dels altres veïns.

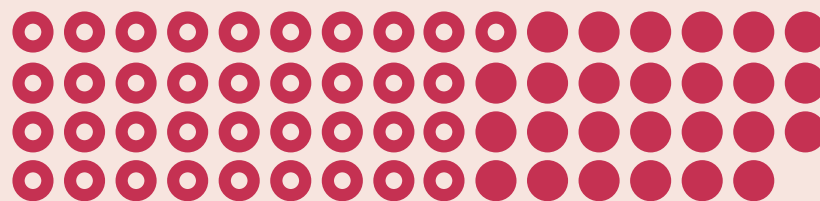
2. Abusos i agressions per part de cossos de seguretat pública

Aquesta tipologia recull els casos de discriminació, abús i/o agressió perpetrats per membres dels cossos de seguretat pública en l'exercici de les seves funcions. El 19% dels casos nous corresponen a aquesta tipologia.

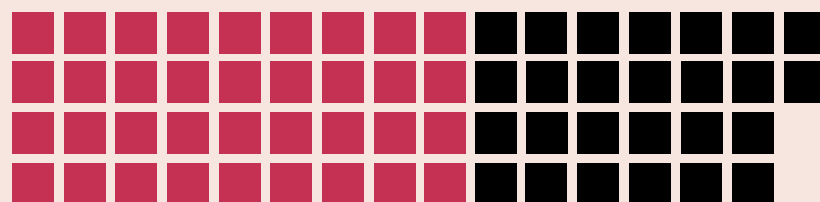
Casos

62 Situacions identificades

■ 37 no denunciades ■ 25 assumides, casos nous

59 Casos gestionats

■ 34 casos nous ■ 25 casos d'anys anteriors

En relació amb el gènere

Nous

■ Dones 4%
■ Homes 96%

Gestionats

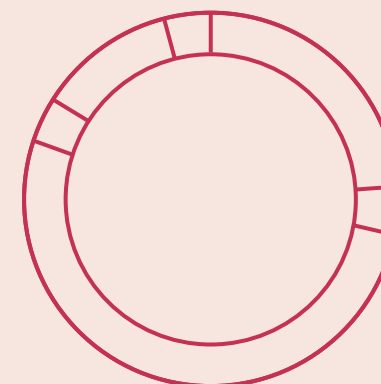
■ Dones 15%
■ Homes 85%

Subtipologies

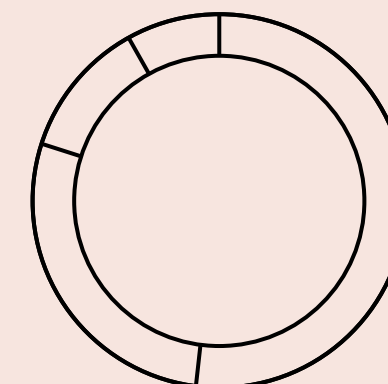
Casos nous

- Identificació PE 52%
- Tracte Abusiu 28%
- Confecció atestat 12%
- identificació joves migrats 8%

Casos policials implicats

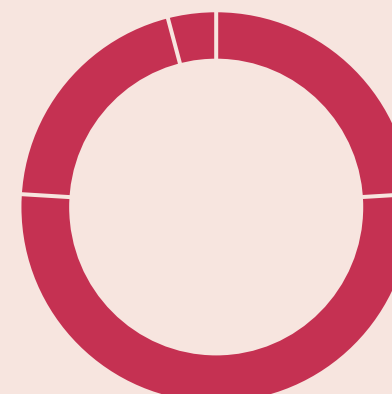
- Mossos d'Esquadra 24%
- Policia Nacional 4%
- Guàrdia Urbana de Barcelona 52%
- Guardia Civil 4%
- Policia Local 12%
- Policia Portuària 4%

Vies d'intervenció

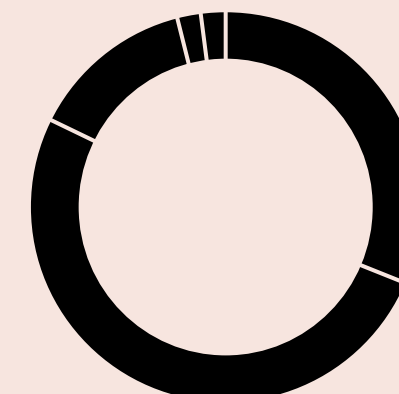
Casos nous

- Denúncia Via Penal 24%
- Intervenció del SAiD 52%
- Queixa/tràmit administratiu 20%
- Intervenció de les ORC dels MMEE* 4%

Del total de casos gestionats

- Denúncia Via Penal 32%
- Intervenció del SAiD 51%
- Queixa/tràmit administratiu 14%
- Reclamació Patrimonial/Contenciós 2%
- Intervenció de les ORC dels MMEE* 2%

Cal fer referència a l'augment de casos respecte l'any anterior que enguany representen el 20%, davant del 19% de l'any anterior. Aquesta tipologia ha passat a ser de nou, la segona més nombrosa quant a nombre de casos nous assumits; aquesta situació s'ha donat en els darrers quatre anys a excepció del 2019 que va disminuir considerablement. Des del 2009 fins al 2017 aquesta tipologia sempre havia estat la més nombrosa.

En relació amb els casos gestionats, també amb un 20% és la tipologia més nombrosa, després dels casos entre particulars, qüestió que té a veure amb el fet que el 32% d'aquests casos es porten per la via penal on aquests processos s'allarguen considerablement.

Moltes de les situacions no denunciades tenen a veure amb identificacions policials racistes, cosa que posa de manifest la manca de recorregut de la denúncia. Tot i així, la subtipologia més nombrosa, amb un 52% dels casos nous, enguany ha estat la d'identificacions per perfil ètnic. Les identificacions discriminatòries són pràctiques habituals que restringeixen la llibertat de moviment de les persones que són aturades i que criminalitzen la diferència. A més, sovint són l'inici d'altres situacions d'abús i/o discriminació per part de la policia; molts dels casos que atenem al SAiD comencen amb una identificació amb biaix racial.

És destacable que el 60% d'aquestes situacions no siguin denunciades. Això pot tenir a veure amb les causes següents:

- La impossibilitat d'exercir la denúncia contra els cossos de seguretat pública que han comès un abús i/o agressió racista. Són casos on no podem exercir la denúncia i estem defensant les víctimes de vulneracions de drets, d'acusacions per part de membres dels cossos policials. La contradenúncia policial s'utilitza per argumentar una possible actuació inapropiada. D'altra banda, sovint en els pocs casos en què es pot iniciar una denúncia, s'acaba arxivant per manca de prova (cal tenir en compte que la investigació depèn de la mateixa policia) o per considerar que els fets no són delictius.

- La desconfiança en la imparcialitat d'un sistema judicial on preval la versió dels policies, que dota d'un plus de veracitat l'atestat i/o la denúncia dels agents.

- Les dificultats i la indefensió dels col·lectius vulnerabilitzats. Per exemple la situació de fragilitat i precarietat de molts dels venedors i les venedores ambulants s'agreuja quan pateixen abusos per part de la policia, ja que les denúncies creuades acaben impossibilitant que es puguin denunciar els abusos i agressions racistes; i en canvi tenen conseqüències greus a nivell penal i d'estrangeria.

- La manca d'un reconeixement institucional del racisme que es produeix per part dels cossos policials té com a conseqüència la no identificació d'aquestes vulneracions de drets i per tant la no actuació.

La impunitat dels agents de seguretat pública que han exercit una agressió, abús o discriminació es produeix a causa de la connivència entre l'administració de justícia i la policia. S'evidencia, també, la ineficàcia de la via penal per denunciar aquestes situacions, encara que s'ha incrementat respecte a l'any anterior, on cap cas es va portar per aquesta via mentre enguany 6 casos nous (24%) s'han pogut tramitar per la via penal. Cal destacar que enguany la via d'intervenció majoritària, el 52% del casos nous, ha estat la intermediació del SAiD.

3. Discriminació en l'accés als Drets Socials

Aquesta tipologia recull les discriminacions, abusos i maltractaments racistes soferts per les persones en l'accés i gaudi de drets: sanitat, habitatge, educació, padró, llibertat religiosa. Són casos que evidencien una disfunció de l'Estat i de les seves administracions que, per acció o per omissió, no està garantint ni protegint els drets fonamentals a la ciutadania. Durant aquest any el 16% dels casos nous corresponen a aquesta tipologia, amb un increment considerable respecte a l'any anterior (10%), fins a arribar a un percentatge similar (15%) al context d'abans de la pandèmia.

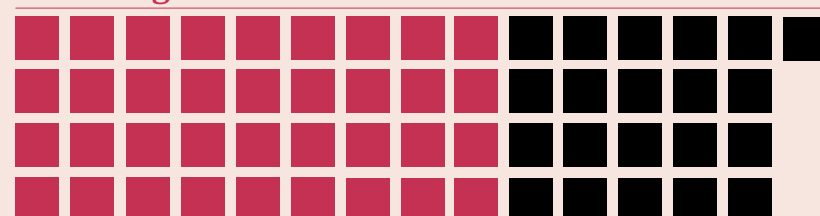
Casos

67 Situacions identificades

- 47 no denunciades
- 20 assumides, casos nous

39 Casos gestionats

- 19 casos nous
- 20 casos d'anys anteriors

En relació amb el gènere

Nous

- Dones 55%
- Homes 45%

Gestionats

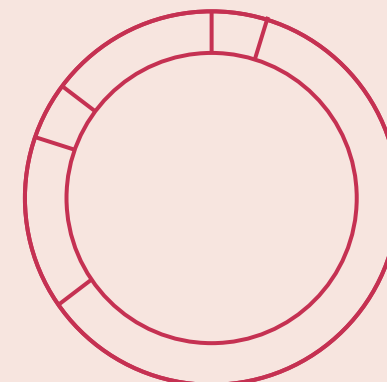
- Dones 56%
- Homes 44%

Subtipologies

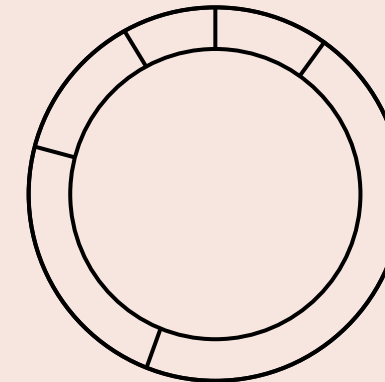
Casos nous

- Discriminació Menors 5%
- Discriminació accés a l'habitatge 60%
- Discriminació centres escolars 15%
- Discriminació sanitat 5%
- Prestació servei/dret 15%

Del total de casos gestionats

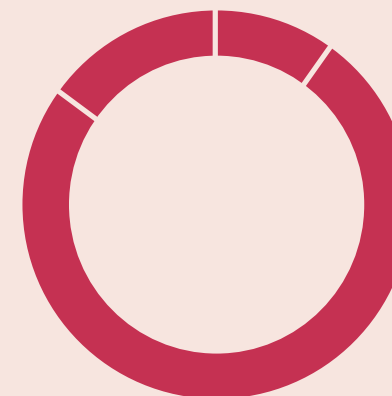
- Discriminació Menors 10%
- Discriminació accés a l'habitatge 46%
- Discriminació centres escolars 23%
- Discriminació sanitat 13%
- Prestació servei/dret 8%

Vies d'intervenció

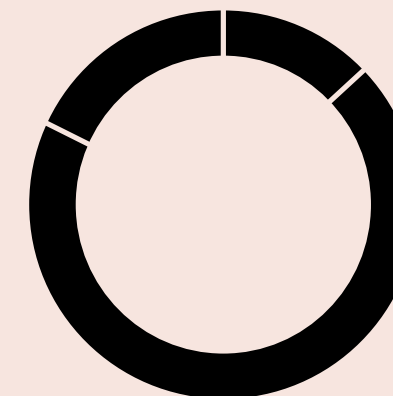
Casos nous

- Denúncia Via Penal 10%
- Intervenció del SAiD 75%
- Queixa/tràmit administratiu 15%

Del total de casos gestionats

- Denúncia Via Penal 13%
- Intervenció del SAiD 69%
- Queixa/tràmit administratiu 18%

Anàlisi

En aquests casos, excepte els que tenen a veure amb l'habitatge, qui perpetra la discriminació és qui representa l'administració, i per tant, qui té el deure de protegir i garantir els drets de la ciutadania. És un àmbit en què la normativa és clara i recull que una conducta discriminatòria en segons quins supòsits realitzada per una persona treballadora de l'administració pública pot ser punible, segons els articles 511 del Codi Penal. No obstant això, la via penal no és la més nombrosa en aquesta tipologia: la intermediació del SAiD s'utilitza en la majoria de casos (el 75% del nous i el 69% dels gestionats).

La perspectiva de gènere en aquesta tipologia és rellevant, ja que més de la meitat dels casos (el 55% dels nous i el 56% dels gestionats) són denunciats per dones. Una situació similar es dona en la tipologia d'entre particulars. Aquest fet té a veure amb la presència i el paper rellevant de les dones en els àmbits de convivència i de cura.

En relació amb el **dret a l'educació** (15% dels casos nous i 23% dels gestionats), volem fer referència a l'escola per la seva rellevància en el procés de socialització. En ocasions l'escola pot esdevenir un espai on es desenvolupen situacions de racisme que cal identificar i treballar per no malmetre el creixement integral dels infants i acomplir amb l'objectiu de formar persones iguals i lliures.

En aquesta subtipologia també es recullen casos que tenen a veure amb la limitació del dret a la llibertat religiosa, en concret cap a les alumnes que porten hijab. Tot i que és un dret que està protegit per diferents instruments jurídics, l'existència de la normativa no garanteix el seu exercici ni la seva protecció. Que hi hagi centres que prohibeixin l'assistència a classe amb aquesta peça de ves-

tir és una il·legalitat, ja que cap norma interna no pot restringir l'exercici de drets fonamentals, com ara l'educació i la llibertat religiosa.

Sobre les discriminacions en l'accés a l'**habitatge, malgrat ser la més nombrosa (el 60% dels casos nous i el 46% dels gestionats corresponen a aquesta subtipologia)**, destaquem la ineficàcia de les respostes: hi ha instruments, però no s'apliquen. La via penal és molt complicada perquè la càrrega de la prova exigeix que es donin un seguit de circumstàncies que demostrin els fets i la seva motivació, moltes vegades impossibles. Una altra opció, regulada a la llei catalana de l'habitatge, és la denúncia administrativa que preveu, entre d'altres, la possibilitat de sancionar les agències immobiliàries que discriminen. Però no aconseguim que s'iniciïn aquests procediments, l'òrgan competent no intervé i s'aplica una perspectiva de consum i no de dret.

Respecte al **dret a la salut**, continuem assumint vulneracions en relació amb l'obtenció de la targeta sanitària i la facturació de les urgències, en contra de la normativa establerta i en base a interpretacions arbitràries de cada centre de salut.

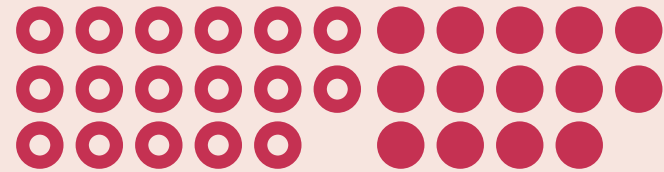
4. Discurs odi

Situacions que es donen en l'àmbit de les idees i de les paraules: discursos, posicionaments, notícies, comentaris, campanyes,... que promouen o instiguen odi, humiliació, menyspreu, assetjament, descrèdit, difusió d'estereotips negatius, estigmatització o amenaça d'una persona o grup, per raó del seu origen, religió, gènere, orientació sexual, o altres característiques o condicions personals. Durant aquest any l'11% dels casos nous corresponen a aquesta tipologia, la qual cosa implica un increment important quant a nombre de casos assumits respecte a l'any anterior (8%).

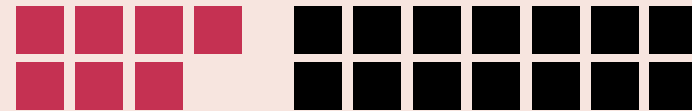
Casos

31 Situacions identificades

■ 17 no denunciades ■ 14 assumides, casos nous

21 Casos gestionats

■ 7 casos nous ■ 14 casos d'anys anteriors

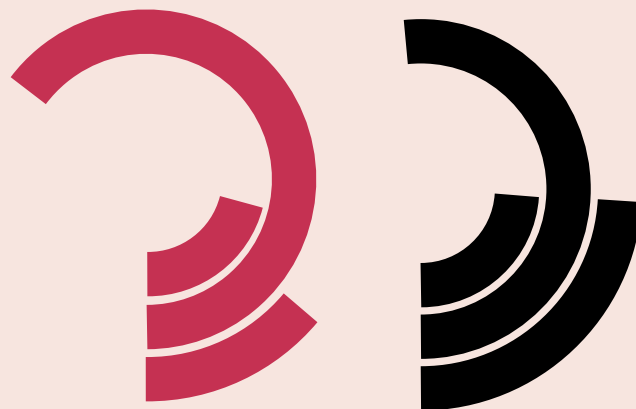
En relació amb el gènere

Nous

- Dones 21%
- Homes 64%
- Col·lectius 14%

Gestionats

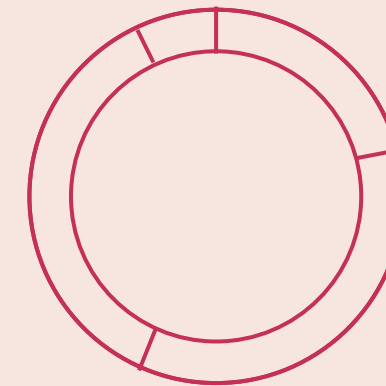
- Dones 24%
- Homes 52%
- Col·lectius 24%

Subtipologies

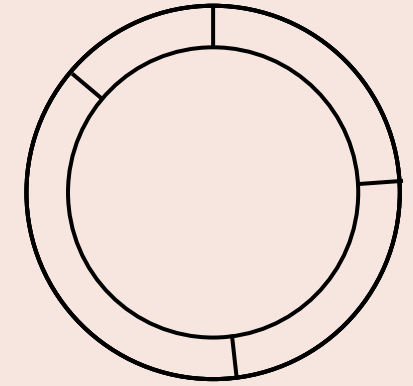
Casos nous

- Casos Discurs Mitjans 21%
- Casos Discurs Polítics 36%
- Casos Discurs xarxes 36%
- Altres/espais públics 7%

Del total de casos gestionats

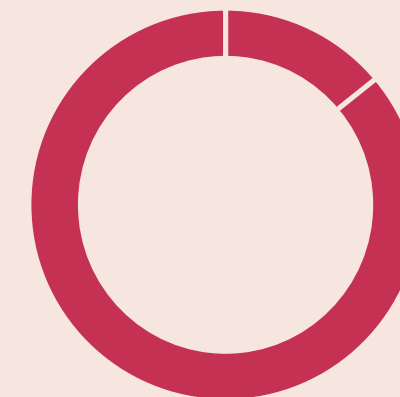
- Casos Discurs Mitjans 24%
- Casos Discurs Polítics 24%
- Casos Discurs xarxes 38%
- Altres/espais públics 14%

Vies d'intervenció

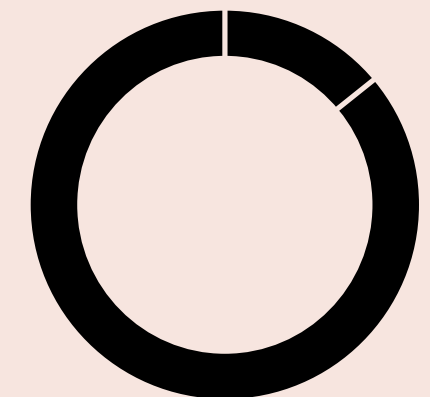
Casos nous

- Denúncia Via Penal 14%
- Intervenció directa del SAiD 86%

Del total de casos gestionats

- Denúncia Via Penal 14%
- Intervenció directa del SAiD 86%

En moltes ocasions s'ha parlat de les repercussions socials i polítiques que pot generar el discurs d'odi, des de la seva propagació fins a la fractura de la convivència social. Un discurs que és utilitzat com a mecanisme per mantenir un *statu quo*, que se sosté, entre d'altres arguments, per la creença que les persones estrangeres hi són de més i no poden gaudir dels mateixos drets, i que són les culpables de les mancances del nostre sistema.

Aquestes manifestacions d'odi tenen repercussions directes en la vida de les persones objecte d'aquest discurs. En dirigir-se contra la identitat i la dignitat humana, les manifestacions d'odi racistes tenen un impacte profundament destructiu en les persones victimitzades, afecten l'exercici ple dels seus drets i posen en greu perill la convivència. Per això considerem indispensable visibilitzar, denunciar o sancionar l'odi i la discriminació, representant i acompanyant les víctimes en aquest procés, encara que no sigui per una via penal, ja que aquesta no sol ser efectiva.

La propagació de l'odi en el món virtual té greus conseqüències en el món real. El cada vegada major abast d'internet marca un punt d'inflexió que normalitza i incrementa la capacitat de difusió del discurs d'odi, que abans es quedava en àmbits més reduïts i radicalitzats.

Es tracta d'una tipologia on es dona un percentatge molt alt de situacions no denunciades, ja que el 55% de les situacions que arriben acaben sense cap tramitació. Pensem que la manca de vies d'actuació efectives és una de les explicacions per aquesta baixa denúncia; per exemple, el procediment per denunciar a les xarxes socials es molt intuïtiu però gens eficaç.

La via penal no és adequada per donar resposta a aquestes situacions, com tampoc no ho és en la majoria de vulneracions de drets humans, perquè se centra en un fet concret, executat per una persona concreta i que afecta una altra persona, i no té en compte el context ni els mecanismes estructurals i globals que condicionen aquestes situacions. A més, les regles del joc de la via penal limiten la denúncia. No obstant això, existeix, per part del sistema judicial, una promoció perversa sobre l'efectivitat del marc normatiu del delictes d'odi, que pretén netejar la imatge de l'estat i simular que sí que actua contra el racisme i els delictes d'odi. Per això és remarcable que dels casos nous només 2 dels 14 assumits s'hagin tramitat per la via penal i en la resta l'única via possible hagi estat la intervenció directa del SAiD.

La confrontació amb un dret fonamental com és la llibertat d'expressió dificulta l'actuació davant aquestes situacions. Per això és important enfocar el nostre treball cap a la generació de narratives transformadores, amb una perspectiva de drets humans i no discriminació, que arribin a la ciutadania i, també, als generadors d'opinió per tal de desactivar aquells que des del poder generen el discurs de l'odi.

5. Discriminació en els Serveis Privats

Aquesta tipologia recull les Discriminacions sofertes en el marc de l'ús d'un servei privat: comerços, empreses de serveis, accés i gaudi de locals d'oci,... Durant aquest any el 10% dels casos nous corresponen a aquesta tipologia.

Anàlisi

En anys anteriors la majoria de casos de Discriminació en Serveis Privats normalment tenien a veure amb el Dret d'admissió en locals d'oci - el 53% en relació als casos gestionats. Tot i així, en aquesta situació encara afectada per les restriccions arran de la pandèmia, hi ha un percentatge més elevat dels casos nous respecte a la prestació de serveis (58%), que s'explica per la situació de tancament dels locals d'oci que encara s'ha donat durant aquest any. Això ha fet que la via d'intervenció més nombrosa, amb un 83% en els casos nous hagi estat la intermediació del SAiD en la prestació del servei per restituir el dret vulnerat.

Els casos de discriminació en els serveis privats corren el risc de ser més normalitzats perquè en ocasions són considerats de menor importància, perquè no afecten de manera directa drets fonamentals (educació, salut,...) o no suposen una agressió física greu. Això pot significar que no es prioritzi la seva denúncia i formin part de la quotidianitat de moltes persones.

Respecte al dret d'admissió, amb un 25% dels casos nous, es tracta d'una discriminació que des de SOS Racisme fa temps que treballem, fet que ha suposat certa visibilitat social i un major coneixement per part nostra de les eines existents per fer denúncia, sigui penal, administrativa o pública.

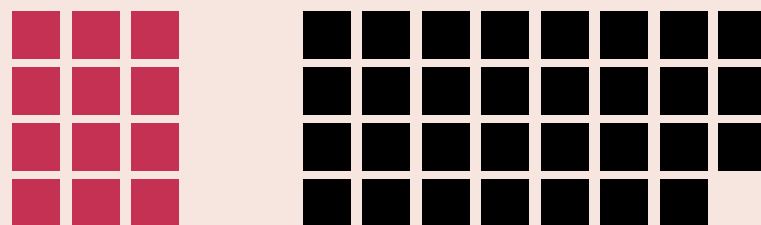
Casos

37 Situacions identificades

- 25 no denunciades
- 12 assumides, casos nous

43 Casos gestionats

- 12 casos nous
- 31 casos d'anys anteriors

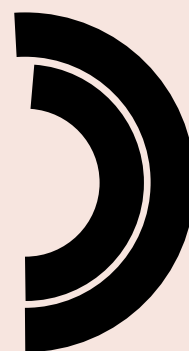
En relació amb el gènere

Nous

- Dones 67%
- Homes 33%

Gestionats

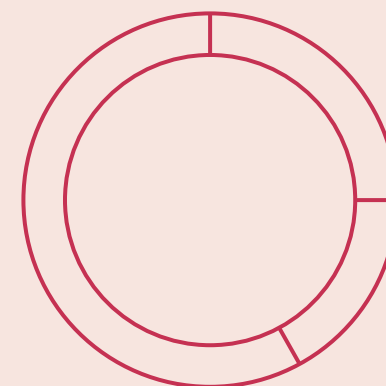
- Dones 40%
- Homes 51%

Subtipologies

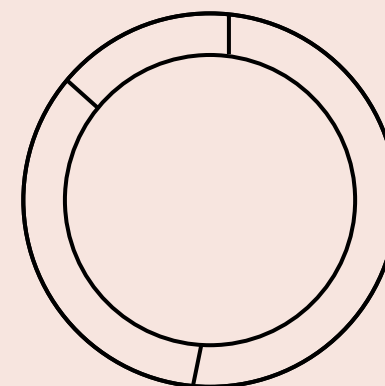
Casos nous

- Dret d'Admissió 25%
- Prestació de serveis 17%
- Tracte discriminatori 58%

Del total de casos gestionats

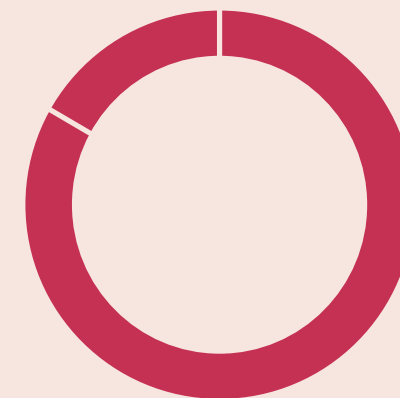
- Casos relacionats amb el Dret d'Admissió 53%
- Tracte discriminatori 33%
- Prestació de serveis 14%

Vies d'intervenció

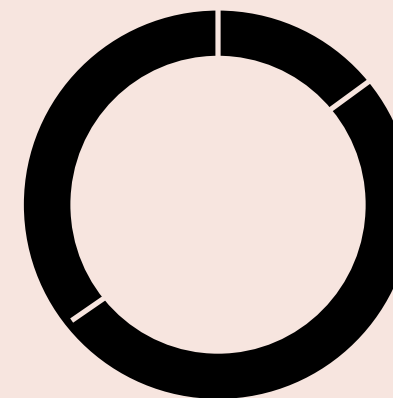
Casos nous

- Intermediació del SAiD 83%
- Queixa/tràmit administratiu 17%

Del total de casos gestionats

- Denúncia Via Penal 14%
- Intermediació del SAiD 51%
- Queixa/tràmit administratiu 35%

6. Abusos i Agressions per part de cossos de seguretat privada

Es recullen situacions de discriminació, abús i maltractament amb motivació racista que són exercides per membres de seguretat privada. Les diferenciem en 3 tipus, segons el lloc on succeeixen: locals d'oci, centres comercials i transport públic. Durant aquest any el 6% dels casos nous corresponen a aquesta tipologia i mantenen el mateix percentatge que l'any anterior.

Anàlisi

Un aspecte a destacar en relació amb aquest tipus de discriminació és l'impacte que tenen les xarxes socials per a la seva visibilitat. Enguany s'han donat diferents casos, per exemple abusos per part de membres de seguretat privada al transport públic, que s'han fet virals a les xarxes. Una viralització, però, que no sempre suposa una major efectivitat ni en la denúncia dels fets ni en la reparació de la persona afectada i que la situació de pandèmia no ha facilitat. Precisament per aquesta situació d'excepcionalitat, s'explica el descens del nombre de casos respecte l'any 2019, que han passat del 12% al 6% en els dos darrers anys. Un altre efecte negatiu d'aquesta viralització és la banalització del que no deixen de ser vulneracions de drets.

És oportú fer referència a la gravetat de les situacions, que pot acabar generant actuacions desproporcionades, gratuïtes i amb agressions físiques que validen la intervenció per la via penal en un 50% dels casos nous, i en un 45% dels casos gestionats.

Casos

16 Situacions identificades

■ 8 no denunciades

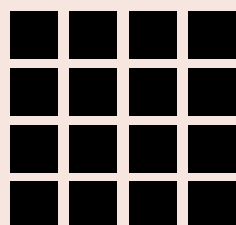

■ 8 assumides, casos nous

29 Casos gestionats

■ 8 casos nous

■ 21 casos d'anys anteriors

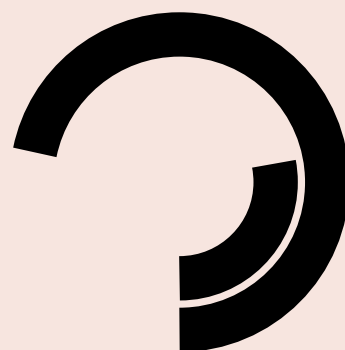
En relació amb el gènere

Nous

- Dones 25%
- Homes 75%

Gestionats

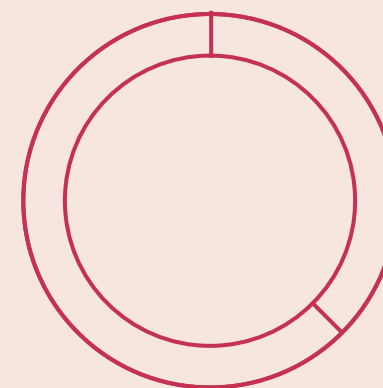
- Dones 28%
- Homes 72%

Subtipologies

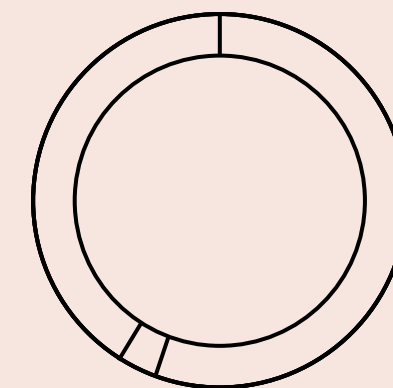
Casos nous

- Transports públics 55%
- Equipaments públics 3%
- Centres comercials /botigues/immobles 41%

Del total de casos gestionats

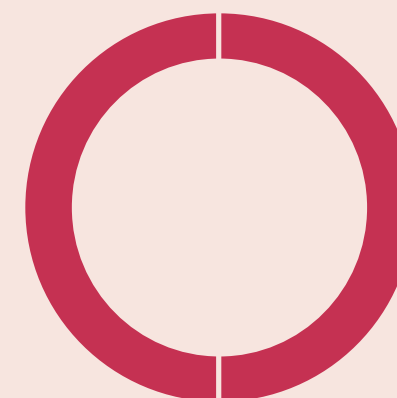
- Transports públics 38%
- Centres comercials /botigues/immobles 63%

Vies d'intervenció

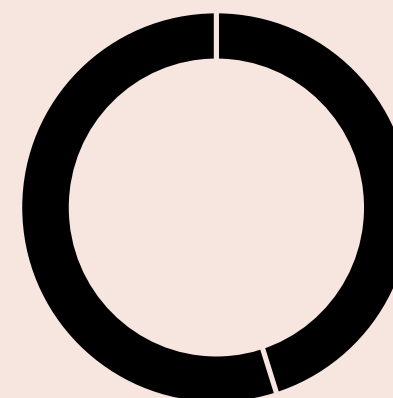
Casos nous

- Penal: 50%
- Intervenció directa SAiD: 50%

Del total de casos gestionats

- Denúncia Via Penal 45%
- Intervenció directa del SAiD 55%

7. Discriminació Laboral

Les situacions que es recullen en aquest àmbit tenen a veure amb el mobbing laboral amb motivació racista, les condicions laborals irregulars i la discriminació en l'accés al treball, a partir d'ofertes discriminatòries i/o tracte discriminatori durant l'entrevista. Durant aquest any el 4% dels casos nous corresponen a aquesta tipologia.

Anàlisi

És una tipologia que històricament ha comptat amb un nombre reduït de casos, sense que això signifiqui que no es donin casos en aquest àmbit. La por de perdre la feina, la normalització d'aquestes situacions i el desconeixement dels drets laborals influeixen en aquesta infradenúncia (el 78% de les situacions identificades en aquesta tipologia no es denuncien).

Enguany el 4% dels casos nous responen a aquesta discriminació, i els més nombrosos, amb un 50% dels casos gestionats, són els que tenen a veure amb *moobing* laboral. És recurrent que moltes dones pateixin discriminació en l'accés al treball com a conseqüència d'una peça de vestir concreta vinculada a l'exercici de la seva llibertat religiosa. Aquests casos es donen, tot i que la normativa és clara i garanteix el dret a la llibertat religiosa, contemplant com a únic límit el manteniment de l'ordre públic protegit i determinat per llei.

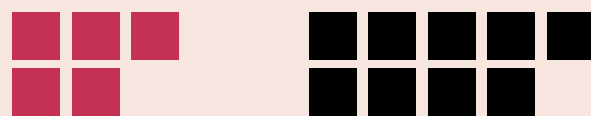
Casos

23 Situacions identificades

- 18 no denunciades
- 5 assumides, casos nous

14 Casos gestionats

- 5 casos nous
- 9 casos d'anys anteriors

En relació amb el gènere

Nous

- Dones 60%
- Homes 40%

Gestionats

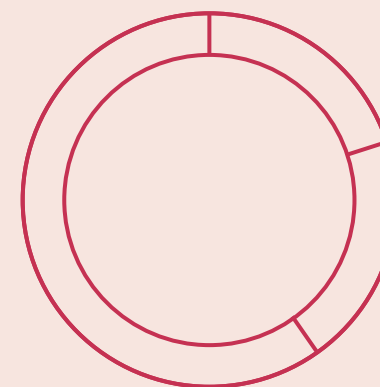
- Dones 50%
- Homes 50%

Subtipologies

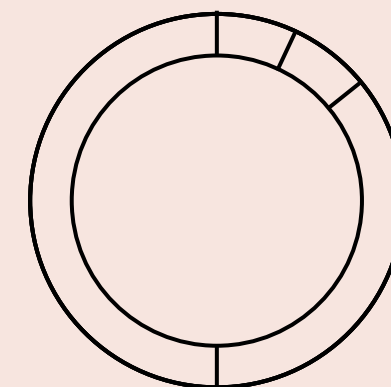
Casos nous

- Treballadors sense contracte 20%
- Discriminació accés al treball 0%
- Condicions discriminatòries 20%
- Moobing a la feina 60% 50

Del total de casos gestionats

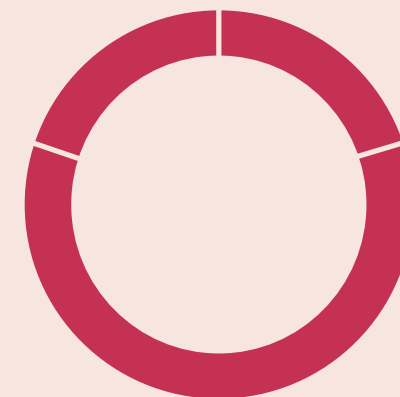
- Treballadors sense contracte 7%
- Discriminació accés al treball 7%
- Condicions discriminatòries 36%
- Moobing a la feina 50%

Vies d'intervenció

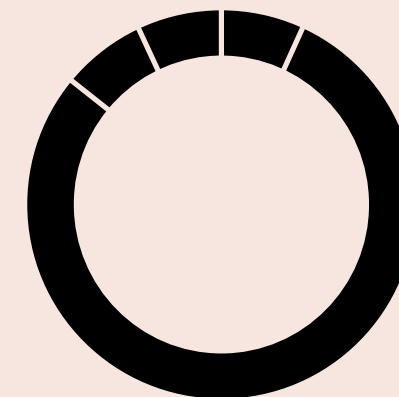
Casos nous

- Denúncia Via Penal 20%
- Mediació del SAiD 60%
- Queixa/tràmit administratiu 20%

Del total de casos gestionats

- Denúncia Via Penal 7%
- Mediació del SAiD 79%
- Inspecció de treball 7%
- Queixa/tràmit administratiu 7%

8. Discriminacions en Serveis Públics

Discriminacions que es donen a partir del tracte i la interpretació restrictiva de la norma per part de personal de l'administració pública i que suposa l'impediment a l'accés a un dret generant buroexclusió amb motivació racista. Durant aquest any el 3% dels casos nous corresponen a aquesta tipologia.

Anàlisi

Aquesta és una tipologia nova incorporada en la nostra classificació, a partir del 2020, veient la necessitat de separar-la de l'àmbit dels drets socials, perquè no es refereix directament a l'accés i el gaudi d'aquest drets sinó al tracte discriminatori per part del personal de l'administració pública que fins i tot pot provocar la buroexclusió.

És remarcable que el 44% dels casos gestionats es donin per part d'empleats dels transports públics i que fins i tot hàgim arribat a portar un cas per la via penal per la gravetat dels incidents, quan aquesta tipologia se centra en el tracte discriminatori.

Considerem que l'administració i els seu empleats han de tenir cura dels drets, garantir-los i protegir-los, i no permetre que la desigualtat de tracte i la discriminació formin part de la seva atenció a les persones, sigui quin sigui el seu origen, la seva nacionalitat, la seva religió, o el seu color de pell...

Casos

9 Situacions identificades

■ 5 no denunciades

■ 4 assumides, casos nous

9 Casos gestionats

■ 4 casos nous

■ 5 casos d'anys anteriors

En relació amb el gènere

Nous

- Dones 50%
- Homes 50%

Nous

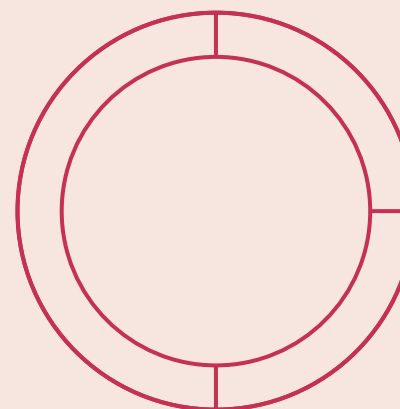
- Dones 67%
- Homes 33%

Subtipologies

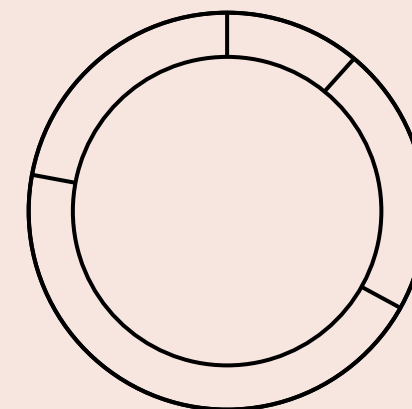
Casos nous

- Serveis socials 0%
- Discriminació estrangeria 25%
- Discriminació transports públics 25%
- Prestació servei/dret públic 50%

Del total de casos gestionats

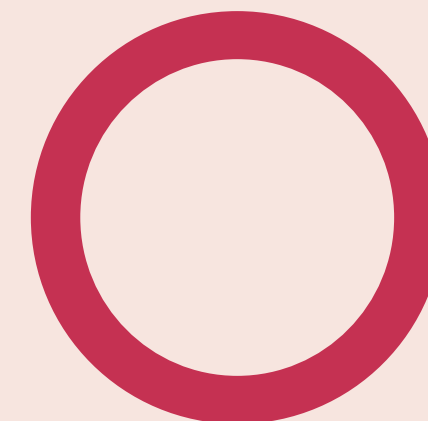
- Serveis socials 11%
- Discriminació estrangeria 22%
- Discriminació transports públics 44%
- Prestació servei/dret públic 22%

Vies d'intervenció

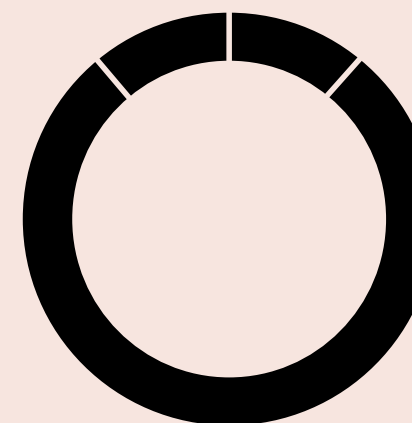
Casos nous

- Intervenció del SAiD 100%

Del total de casos gestionats

- Denúncia Via Penal 11%
- Intervenció del SAiD 78%
- Queixa/tràmit administratiu 11%

9. Extrema Dreta

Dins d'aquesta tipologia parlem de casos que es caracteritzen per ser protagonitzats per col·lectius organitzats, o membres d'aquests col·lectius, que generen discriminació amb actuacions totalment desproporcionades i amb agressions físiques. Durant aquest any no hem tingut cap cas contemplat en aquesta tipologia.

Anàlisi

És una tipologia que té poc impacte en nombre de casos i això dificulta fer-ne una anàlisi profunda. Enguany, no hi ha cap cas nou. La gravetat i la tipologia dels fets suposa que majoritàriament l'actuació sigui per la via penal: 2 dels 3 casos gestionats.

Casos

3 Casos gestionats

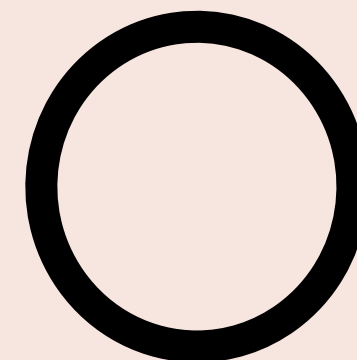

■ 3 casos d'anys anteriors

En relació amb el gènere

Gestionats

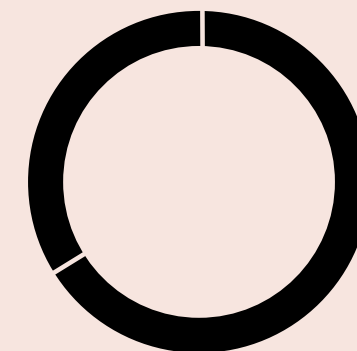
■ Homes 100%

Vies d'intervenció

Del total de casos gestionats

■ Penal: 67%
■ Intervenció directa: 33%

SOS RACISME
PER LA IGUALTAT DE DRETS